

GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	20
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	26
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	44
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	47

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Genel olarak açık bir dış ticaret rejimi bulunan, bankacılık, iletişim ve ulaştırma altyapısının güçlü olduğu Güney Afrika Cumhuriyeti, doğal kaynakların ÷lke ekonomisindeki öneminin yanında, sanayi altyapısının, sektörel çeŐitliliđin ve araştırma-geliştirme kapasitesinin geliŐmiŐliđi ile Afrika kıtası içinde ayrıŐan bir ekonomidir. Bununla birlikte, ÷lkenin, geçmişte ırkçı rejim döneminde dezavantajlı konumda bırakılan kesimin ekonomiden dıŐlanmıŐlıđına bağlı olarak halen devam etmekte olan yüksek işsizlik rakamları, gelir ve mal varlığı dağılımındaki ciddi eŐsitsizlik, siyahların ekonomiye katılımında yaşanan güçlükler gibi ciddi yapısal sorunları bulunmaktadır. Bu itibarla, ÷lkenin dış ticaret, sanayi, yatırım ve ekonomik kalkınma politikaları, geçmişte yaşanmış ayrımcılığın etkilerinin giderilmesine dönük ekonomik dönüşüm hedefleri gözetilerek geliŐtirilmektedir. ÷lke, sözkonusu yapısal sorunların aÇılması ve istihdam yaratacak büyümenin sağlanmasını teminen, yerelleşme/yerli girdi kullanımı hedeflerine giderek daha fazla yönelmekte, yurtiçinde üretimi teşvik edecek ticaret ve sanayi politikalarını devreye sokmaktadır.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde dış ticaret, yatırım, sınaı kalkınma ve rekabet politikaları ÷lkenin Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı (Department of Trade, Industry and Competition -the DTIC) tarafından, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyon halinde geliŐtirilmektedir. Ticaret politikalarının geliştirilmesinde özel sektör görüşlerine de kamuoyu danışma süreçleri çerçevesinde başvurulmaktadır. (www.thedtic.gov.za)

÷lkede, özellikle ithalatta uygulanacak gümrük vergisi oranlarının tespiti, ithalatı ve ihracatı kontrole tabi ürünlerin belirlenmesi ve gerekli izin süreçlerinin yürütülmesi ile anti-damping, telafi edici vergiler ve korunma önlemleri gibi ticaret politikası önlemlerinin tespitine yönelik dış ticaret politikalarının belirlenmesi konusunda yetkili kuruluş Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren Uluslararası Ticaretin İdaresi Komisyonu'dur (International Trade Administration Commission/ITAC).(<http://www.itac.org.za/home>)

Özel sektör, ITAC tarafından belirlenen gümrük tarifelerinin gözden geçirilerek artırılması veya azaltılması talebinde bulunabilmektedir.

Keza 2002 tarihli ve 71 sayılı "International Trade Administration Act" yasası uyarınca belirli ürünlerin GAC'ne ithalatı ve ihracatı kontrol önlemlerine tabidir. Ayrıca, Zirai HaŐere Kanunu (Agricultural Pests Act, 1983/36); Gıda, Kozmetik ve Dezenfektanlar Kanunu (Foodstuffs, Cosmetics and Disinfectants Act, 1972/54); Hayvan Hastalıkları Kanunu (Animal Diseases Act, 1984/35); Canlı Hayvan Geliştirme Kanunu (Livestock Improvement Act, 1977/25); Et Ürünleri Güvenliği Kanunu (Meat Safety Act, 2000/40); Ticaret Ölçü bilimi Kanunu (Trade Metrology Act, 1977/73); Teknik Düzenlemeler Ulusal İdaresi Kanunu (National Regulator for Compulsory Specifications Act, 2008/5); Deniz Canlıları Rezervleri Kanunu (Marine Living Resources Act, 1998/18); Ulusal Çevre Yönetimi ve BiyoçeŐitlilik Kanunu (National Environmental Management and Biodiversity Act, 2004/10), Tarımsal Ürün Standartları Kanunu (Agricultural Product Standards Act, 1990/119); İhracat Yasakları Kanunu (Export Prohibition Act, 1963/18); Deniz Balıkçılığı Kanunu (Sea Fisheries Act, 1973/58) gibi yasalar çerçevesinde de ithalat ve ihracat kontrollerine başvurulmaktadır.

Bu kapsamda, ITAC ithalat ve ihracat kontrollerine ilişkin görevlerini Çevre (Department of Environmental Affairs); Maden ve Enerji (Department of Mineral Resources and Energy); Sağlık (Department of Health); Tarım, Arazi Reformu ve Kırsal Kalkınma (Department of Agriculture, Land Reform and Rural Development) Bakanlıkları, Teknik Düzenlemeler Ulusal İdaresi (National Regulator for Compulsory Specifications-NRCS) ve GAC Polis Kuvvetleri (South African Police Services-SAPS) gibi diğer kamu kurumları ile işbirliği halinde yürütmektedir.

Halihazırda GAC'a ithalatı izne tabi olan ürünler ana hatlarıyla et, süt, balık ve balıkçılık ürünleri ve taze sebze, meyve ve bitkisel ürünler gibi tarım ürünleri; ilaç, eczacılık ürünleri, medikal ürün ve cihazlar; hidrokarbonlar, radyoaktif kimyasal elementler, petrol ürünleri, lastikler, adi metaller, ateşli silahlar ve mühimmatlar, kumar makineleri, çeşitli kimyasal maddeler ve karboksilik asittir. Ayrıca, tüm kullanılmış ve ikinci el ürünlerle birlikte, hurda ve döküntülerin Güney Afrika'ya ithalatı kontrol önlemlerine tabi bulunmaktadır. (<http://www.itac.org.za/pages/services/import--export-control/import-control/regulations>)

Öte yandan, Güney Afrika'dan ihracatı kontrole tabi ürünler ise ana hatlarıyla ormancılık, madencilik, sınai ürünler, motorlu araçlar, sağlık ve mineral yakıtlar sektörlerinde yer almaktadır. Özellikle demir ve demir dışı hurda atıkları, hurda pil ve bataryalar ve bazı kıymetli taşların ihracatında kontrol ve izin prosedürleri bulunmaktadır. (<http://www.itac.org.za/pages/services/import--export-control/export-control/regulations>)

İhracatı kontrole tabi ürünler için doldurulması gereken İhracat İzin Formuna aşağıdaki linkten ulaşılabilir. (<http://www.itac.org.za/pages/services/import--export-control/export-control/application-forms>)

Sağlık, çevre, güvenlik ve emniyet önlemleri ile teknik düzenleme ve standartlar ve Ozon Tabakasını İncelten Maddelere ilişkin Montreal Protokolü ithalat ve ihracat kontrollerinin ana gerekçeleri olarak gösterilmektedir.

Tehlikeli maddelerin ithalatı ve ihracatı yasak veya izne tabi olan ürünlerin birleştirilmiş listesine, sınır kontrollerinden sorumlu Gelir İdaresi Başkanlığının (SARS) internet sitesinden de erişilebilmektedir. Söz konusu listede GTİP kodu bazında belgelendirme şartları, ilgili kurum ve mevzuat bilgilerine yer verilmektedir: <https://www.sars.gov.za/customs-and-excise/prohibited-restricted-and-counterfeit-goods/>

Bu politikalar çerçevesinde Sınır-ötesi Taşınması ve İmhasına ilişkin Basel Sözleşmesi, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi gibi çeşitli uluslararası düzenlemelerin uygulanmasının sağlanmasının amaçlandığı ve ITAC tarafından, bu önlemlerin ilgili DTÖ Anlaşma hükümleri gözetilerek uygulandığı belirtilmektedir.

ITAC'in yetki alanı kapsamında, yerli sanayiye ithalat baskısına karşı korumak amacıyla özel sektör başvurusu üzerine gümrük vergilerinin DTÖ bağlı MFN hadlerine yükseltilmesi gibi hususlar da bulunmakta olup ayrıca ülkenin sınai kalkınma planları kapsamında, DTÖ yükümlülüklerine uyum da dikkate alınmak kaydıyla, kritik hammaddenin önce ülke içindeki üreticilere arzının sağlanmasına yönelik ticareti kısıtlayıcı önlemlerin de uygulanabildiği görülmektedir.

Özel sektör temsilcilerinin, gümrük işlemlerinin ağırlığı ve liman ücretlerinin nispeten pahalılığı, standardizasyon ve teknik düzenlemelere yönelik belgelendirme işlemlerinde süreçlerin uzunluğu, ihracatta risk finansmanı konusunda ülkede Eximbank benzeri bir yapının bulunmaması gibi alanlarda da zaman zaman sorunlar yaşadığı gözlenmektedir.

Taraf Olduğu Anlaşmalar/Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar:

GAC, 13 Haziran 1948 tarihinde Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'na (GATT) taraf olarak çok taraflı ticaret sistemindeki yerini almıştır.

Ülke 1 Ocak 1995 tarihinden bu yana Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) kurucu üyesidir. (https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/south_africa_e.htm)

Bölgesel düzeyde, hâlihazırda Botswana, Lesotho, Namibia ve Eswatini ile birlikte dünyanın en eski gümrük birliği olan Güney Afrika Gümrük Birliği'nin (Southern African Customs Union-SACU) üyesidir.

1969 yılı Aralık ayında imzalanan anlaşma 1 Mart 1970'den beri yürürlüktedir. Halihazırdaki SACU Gümrük Birliği uygulaması, 2002 yılında imzalanan SACU Anlaşma metni esas alınarak yürütülmektedir. Sekreteryası Namibia'dadır (SACU: <http://www.sacu.int>).

Gümrük birliği üyeleri arasındaki ticaret gümrük vergisinden muafken, birlik dışındaki ülkelere ortak gümrük tarifesi uygulanmaktadır. GAC, SACU gümrük birliği içinde gerek ihracat gerekse ithalat açısından merkezi konumda olup, diğer SACU üyelerinin ticaret ve ekonomileri GAC ile ticari ilişkilerine bağımlılık arz etmektedir.

SACU ülkeleri halihazırda ABD pazarına "African Growth and Opportunity Act" ile gümrük vergisi olmaksızın erişebilmektedir.

SACU üyelerinin tümü aynı zamanda Güney Afrika Kalkınma Topluluğu'nun (Southern African Development Community-SADC) üyesi olup, Eswatini'nin ise SACU ve SADC üyeliklerinin yanı sıra Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'na (Economic Community of West African States –ECOWAS) üyesi bulunmaktadır.

GAC, yukarıda da belirtildiği üzere, Angola, Botswana, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Eswatini, Komor Adaları, Lesotho, Madagaskar, Malawi, Moritus, Mozambik, Namibia, Seyşeller, Tanzanya, Zambiya ve Zimbabve ile birlikte Güney Afrika Kalkınma Birliği'nin (Southern African Development Community-SADC) üyesidir. Birliğin merkez ofisi Botswana'dadır.

1996 yılında üyeler arasında imzalanan Ticaret Protokolünü, 2008 yılında yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması takip etmiştir. STA uyarınca birlik üyelerinden Angola, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Komor Adaları dışındaki 13 üye arasında gümrük vergilerinin ve tarifeler dışı engellerin kaldırılması kabul edilmiştir. Hedef, Gümrük Birliği ve Ortak Pazarın tesisidir. (SADC: <http://www.sadc.int>)

GAC ve AB arasında 1999 yılı Ekim ayında imzalanan Ticaret, Kalkınma ve İşbirliği Anlaşması (TDCA) 1 Mayıs 2004 tarihinde bütünüyle yürürlüğe girmiştir. (Belirli maddelerin uygulaması ise 1 Ocak 2000 itibariyle başlamıştır). (https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/south-africa_en)

Bu anlaşmanın yerini daha sonra SADC ve AB arasında imzalanan EPA anlaşması almıştır.

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması (Brexit) sonrasında SADC-AB arasındaki Ekonomik Ortaklık Anlaşması'nın (EPA) koşullarının İngiltere ile SACU üyeleri ve Mozambik arasında devamına yönelik olarak yürütülen müzakereler 2019 yılında tamamlanmıştır.

Buna ilaveten, SADC ile AB; SACU ile EFTA ve SACU ile MERCOSUR arasında STA'lar da mevcuttur.

Hindistan-GAC arasında bir Tercihli Ticaret Anlaşması ve COMESA (Common Market for Eastern and Southern Africa), EAC (East Africa Community) ve SADC Tripartite arasında bir Serbest Ticaret Anlaşması imzalanması için görüşmeler devam etmektedir. Tripartite 26 ülkeyi kapsayan ve 3 bölgesel ekonomik örgütten oluşan şemsiye bir kuruluştur.

GAC tercihli ticaret anlaşmaları kapsamında muhatap ülkelere avantajlı pazara giriş koşulları sağlamaktadır. Bu çerçevede, ortak ticaret politikasının uygulandığı SACU üyelerinin ardından ülkeye en avantajlı gümrük vergisi hadlerine tabi olarak ithal edilen ürünler AB ürünleridir.

GAC ayrıca, Afrika Birliği üyeleri arasında malların, hizmetlerin, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımını öngören ve Afrika Birliği'nin 21 Mart 2018'de Ruanda'da gerçekleştirilen zirvesinde imzaya açılan Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Alanının (African Continental Free Trade Area-AfCFTA) kurulmasına ilişkin Kigali Deklarasyonunu da imzalamış ve meclis onay sürecini tamamlamıştır. Anlaşma minimum yürürlüğe giriş kistası olan, imzacı ülkelerden 22'sinin meclis onay sürecini tamamlamasının ardından 30 Mayıs 2020 tarihinde yürürlük kazanmıştır. Bahse konu STA'nın, hedeflenen serbestinin gerçekleştirilebilmesi halinde Afrika-içi ticarete önemli ölçüde ivme kazandıracağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, anlaşmanın işlerliğinin sağlanması için halen gümrük tarife indirimleri ve hizmet ticareti taahhütleri gibi alanlarda müzakerelerin tamamlanması gerekmektedir. Anlaşma Ocak 2021 itibariyle hayata geçirilmiş olup GAC 1 Ocak 2021 tarihi itibarıyla anlaşma kapsamındaki gümrük vergisi indirimlerini iç mevzuatına yansıtarak anlaşmayı uygulamaya sokmuştur. Anlaşmanın fiiliyatta uygulaması tüm taraf ülkelerin tarife indirim taahhütlerini ulusal mevzuatlarında yayımlaması ve menşe kurallarının tüm ürünler için netlik kazanmasıyla daha fazla yaygınlaşacaktır. Anlaşma kapsamında kişilerin serbest dolaşımı gibi belirli başlıklar altında taahhüt üstlenilmesi de ihtiyaridir. Anlaşmanın Sekreteryası Gana'da bulunmakta olup Ocak 2024 itibarıyla Afrika Birliği üyesi 54 ülke anlaşmayı imzalamış, Nisan 2024 itibarıyla da 47 Afrika ülkesi kendi iç onay süreçlerini tamamlamıştır. (<https://au-afcfta.org/>)

GAC'nin ÇHC ile arasında ikili ticaret ve ekonomik işbirliğinin teşvikine yönelik bir mutabakat zaptı; ABD ile arasında ise iki ülke gümrük idarelerinin karşılıklı işbirliğine yönelik bir anlaşma bulunmaktadır.

Türkiye'nin, GAC ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) henüz bulunmamaktadır. Bu itibarla, ülkemizden GAC'ne gerçekleştirilen ihracat SACU ortak gümrük vergilerine tabidir.

GAC'nin tercihli ticaret anlaşmaları hakkında güncel bilgiye Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı internet sitesi üzerinden erişilebilmektedir:

<http://www.thedtic.gov.za/sectors-and-services-2/1-4-2-trade-and-export/market-access/trade-agreements/>

BRICS: Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nden müteşekkil, yükselen ekonomilerden oluşan bir politik entegrasyondur (<http://infobrics.org/>). GAC bu gruba 2010 yılında dahil olmuştur. BRICS bünyesinde, siyasi, ekonomik ve ticari alanlarda işbirliği ve ortak anlayış zemini oluşturulmakta; birlik bünyesinde tesis edilen Yeni Kalkınma Bankası (New Development Bank) tarafından üye ülkelerin kalkınma ve altyapı projelerine finansman sağlanmakta; keza BRICS İş Konseyi marifetiyle üye ülke özel sektörlerinin koordinasyonu ve işbirliği sağlanmaktadır.

2023 yılında GAC'ta yapılan BRICS zirvesinde çıkan genişleme kararı ile 2024 Ocak itibarıyla Mısır, Etiyopya, Birleşik Arab Emirlikleri ve İran BRICS üyesi olmuştur. Birliğe davet edilen Suudi Arabistan ve Arjantin ise üyelik konusunu hala müzakere etmektedir.

G-20: Ülkemiz gibi G-20 üyesi olan GAC, oluşumda yer alan tek Afrika ülkesidir. Bu kapsamda, G-20'nin Afrika'ya yönelik politikalarının şekillendirilmesinde etkin rol almaktadır. 2025 G-20 Toplantısı Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yapılacaktır.

Gümrük Vergileri

GAC'ne ithalatta ödenecek gümrük vergileri, ülke ile tercihli veya serbest bir ticaret anlaşmasının bulunup bulunmadığına göre değişmektedir. Türkiye ve Güney Afrika Cumhuriyeti arasında gümrük vergisi indirimi sağlayan bir ticaret anlaşması bulunmadığından, ülkemiz menşeli ürünler, Güney Afrika Cumhuriyeti'ne genel (MFN) gümrük vergisi oranlarına (general rate of duty) tabi olarak ithal edilebilmektedir. Öte yandan, gümrük birliği çerçevesinde SACU ülkelerinden GAC'ne yapılan ithalat gümrük vergisinden muaftır. Avrupa Birliği, EFTA, SADC ve MERCOSUR üyesi ülkelerin ise tercihli ticaret düzenlemeleri çerçevesinde GAC (ve SACU) pazarına farklılaşan oranlarda avantajlı erişim imkânı bulunmaktadır.

GAC'nin gümrük vergisi oranları ve diğer sınır vergileri ile vergi iadesi imkânlarını içeren gümrük tarife cetveli, GAC Gelir İdaresinin (South African Revenue Service-SARS) aşağıda yer alan internet sayfasında yayımlanmaktadır. Geçerli gümrük vergisi oranları, tarife cetvelinin 1 no'lu listesinin "Olağan Gümrük Vergileri (Ordinary Customs Duties)" başlıklı 1. kısmında (Schedule No.1, Part 1) listelenmektedir. (<https://www.sars.gov.za/legal-counsel/primary-legislation/schedules-to-the-customs-and-excise-act-1964/>)

Gümrük tarifelerine ilaveten, tüketim vergileri (excise), belirli ürünlere yönelik çevre vergisi, yakıt vergisi, karayolu kazaları vergisi, sağlık vergisi, olağan vergi (ordinary levy) gibi başlıklar altında ilave vergi ve harçlar da toplanmaktadır. Söz konusu vergilerin yanı sıra anti-damping, telafi edici önlemler ve korunma önlemleri kapsamındaki vergiler ile vergi iadesi sağlanan ürünler gümrük tarife cetvelinde yayımlanmaktadır.

Bu kapsamda, 2 no'lu liste (Schedule No.2) altında anti-damping ve korunma önlemlerine bağlı olarak alınan telafi edici vergiler listelenmektedir. (<https://www.sars.gov.za/legal-counsel/primary-legislation/schedules-to-the-customs-and-excise-act-1964/>)

Tarife cetvelinin 3 no'lu listesinde (Schedule No.3) yer verilen "industrial rebates" listesi ise yerel üretimde girdi olarak kullanılan belirli ürünlerin ithalinde geçerli vergi iadesi imkânlarını göstermektedir. (<https://www.sars.gov.za/legal-counsel/primary-legislation/schedules-to-the-customs-and-excise-act-1964/>)

(Belirli bir ürün ile ilgili tüm vergileri ve vergi iade olanaklarını görebilmek için gümrük tarife cetveli altında yer alan tüm listelerin incelenmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda, ".pdf" formatında olan listelerin CTRL+F arama fonksiyonu kullanılarak GTİP kodu ile taranması mümkündür.)

Diğer taraftan, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) istatistiklerine göre, 2022 yılı itibariyle, GAC tarafından uygulanan MFN gümrük vergisi oranı (MFN applied rates) basit ortalama alındığında %7,8 olup, tarımsal ürünlerde sözkonusu ortalama gümrük vergisi %8,8 iken tarım dışı ürünler için bu oran %7,6'dır.

Ülkenin uygulayabileceği azami gümrük vergisi oranlarını gösteren bağlı MFN hadlerinin ortalaması ise %19 olup, bu oran tarımsal ürünler için %39; tarım-dışı ürünler için ise %15,6'dır. GAC, DTÖ bünyesinde tüm ürünlerin %93,8'inde, tarım-dışı ürünlerin ise %92,9'ünde taahhüt üstlenerek uygulayabileceği en yüksek MFN hadlerini kapsamlı bir şekilde bağlamıştır.

DTÖ taahhütleri itibariyle tarımsal ürünlerin %37,3'ü tarife kontenjanlarına, %37,3'i özel korunma önlemlerine tabidir.

Uygulanan en yüksek ortalama MFN gümrük vergisi %41 ile hazır giyim (clothing) sektörüne yöneliktir (sektörde azami gümrük vergisi %45'dir). Ortalama oranlar itibariyle, tekstil ürünleri %17,1; deri, ayakkabı vb. ürünler ise %13,3 MFN hadlerine tabidir.

Hazır giyimin ardından uygulanan en yüksek ortalama MFN hadleri ise %20,1 ile içecek ve tütün sektörüne yöneliktir. Şeker ve şekerleme sektörü %19,9'luk, hayvansal ürünler ise %11,2'lik ortalama uygulanan MFN hadlerine tabidir. (https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/daily_update_e/tariff_profiles/za_e.pdf)

İç Vergiler ve Oranları

Genel Vergi Türleri: Güney Afrika Cumhuriyeti'nde uygulamada genel olarak kurumlar vergisi, gelir vergisi, katma değer vergisi, bazı ürünlere yönelik özel olarak uygulanan tüketim vergisi ve gümrük vergisi olmak üzere 5 çeşit vergi bulunmaktadır.

Kurumlar Vergisi:

Mevcut durumda %28 olan Kurumlar vergisi oranı 31 Mart 2024'ten itibaren %27 olarak belirlenmiştir. Özel Ekonomik Bölgelerde (Special Economic Zones-SEZs) %15 olarak uygulanmaktadır.

(<https://www.sars.gov.za/tax-rates/income-tax/companies-trusts-and-small-business-corporations-sbc/>)

(<http://www.thedtic.gov.za/sectors-and-services-2/industrial-development/special-economic-zones/>)

Gelir Vergisi:

Gerçek kişi gelir vergisi uygulamasında gelir düzeyine göre kademeli vergilendirme sistemi mevcut olup şahıslar, gelir gruplarına göre %18-45 aralığında gelir vergisine tabidir.

Katma Değer Vergisi:

Ülkede KDV Oranı %15'tir. 2024 yılında KDV oranlarında herhangi bir güncelleme olmamıştır.

Yıllık 1.000.000 randın üzerinde satışı olan işletmelerin KDV mükellefi kaydı yaptırmaları gerekmekte iken yıllık satışı 50.000 rand ila 1.000.000 rand arasında olan işletmelerin KDV mükellefi kaydı yaptırmaları ise ihtiyaridir.

Aşağıdaki linklerden de kontrol edilebileceği üzere sınırlı sayıda ürün ve hizmetin arzı KDV'den muaftır.

(<https://www.sars.gov.za/TaxTypes/VAT/Pages/default.aspx>)

(<https://www.sars.gov.za/wp-content/uploads/Ops/Guides/LAPD-VAT-G02-VAT-404-Guide-for-Vendors.pdf>)

Ülkede uygulanan vergi sistemine ilişkin daha detaylı bilgiye aşağıdaki linkten ulaşılabilir.

(<https://www.sars.gov.za/businesses-and-employers/>)

Tüketim Vergileri (Excise Duties):

Tüketim vergileri ve harçları çoğunlukla yüksek hacimli günlük tüketim ürünlerine (örn. petrol, alkol ve tütün ürünleri) ve ayrıca bazı lüks ürünlerde (örn. elektronik ekipman ve kozmetik ürünler) uygulanmaktadır.

Bu vergi ve harçların birincil işlevi insan sağlığına ve çevreye zararlı belirli ürünlerin tüketimini caydırmak, ikinci işlevi ise kamu idaresine ilave ve sürekli bir gelir yaratmaktır.

Üreticiler tarafından her ay ya da 3 ayda bir SARS'a ödenen bu vergi ve harçlardan elde edilen gelir, SARS tarafından toplanan tüm vergi gelirinin yaklaşık %10'unu oluşturmaktadır.

Özel Tüketim Vergileri yukarıdaki özellikleri taşıyan ürünler için Güney Afrika Cumhuriyeti, Botswana Cumhuriyeti, Lesoto Krallığı, Namibya Cumhuriyeti ve Svaziland Krallığı'ndan oluşan Güney Afrika Gümrük Birliği (SACU) genelinde uygulanmaktadır.

(<https://www.sars.gov.za/customs-and-excise/excise/>)

Türkiye– Güney Afrika Cumhuriyeti Vergi Anlaşmaları

Türkiye ve Güney Afrika Cumhuriyeti arasında 2005 yılında imzalanan Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması yürürlükte.

Vergi İdaresi: Güney Afrika Cumhuriyetinde vergi yönetiminden sorumlu idari otorite Güney Afrika Gelir İdaresi (South African Revenue Service-SARS)'dir. (<https://www.sars.gov.za/>)

SARS ülkenin vergi toplama konusunda yetkili idari makamıdır. 1997 tarihli Güney Afrika Gelir Hizmeti Yasası uyarınca özerk bir kurum olarak kurulan SARS, Güney Afrika vergi sistemini ve gümrük hizmetini yönetmekten sorumludur.

Verginin Hesaplanması:

Gelir Vergisi: 1 Mart 2024-28 Şubat 2025 dönemini kapsayan 2024 bütçe döneminde gerçek kişi gelir vergisi oran/miktarları aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır. 2024 ve 2025 yıllarında matrahlarda herhangi bir değişiklik olmamıştır.

Vergiye Tabi Gelir (Rand)	Vergi Oranları (Rand)
1 – 237 000	Vergiye tabi gelirin %18'i
237 101 – 370 500	42 678 + vergiye tabi gelirin 237 100 randı aşan kısmının %26'sı
370 501 – 512 800	77 362 + vergiye tabi gelirin 370 500 randı aşan kısmının %31'i
512 801 – 673 000	121 475 + vergiye tabi gelirin 512 800 randı aşan kısmının %36'sı
673 001 – 857 900	179 147 + vergiye tabi gelirin 673 000 randı aşan kısmının %39'u
857 901 – 1 817 000	251 258 + vergiye tabi gelirin 857 900 randı aşan kısmının %41'i
1 817 000 ve üstü	644 489 + vergiye tabi gelirin 1 817 000 randı aşan kısmının %45'i

<https://www.sars.gov.za/tax-rates/income-tax/rates-of-tax-for-individuals/>

KDV (VAT): Ülkeye ithal edilen ürünlere yönelik %15 oranındaki KDV oranının uygulanacağı vergi matrahının hesaplanmasında kullanılan formül şu şekildedir:

[gümrük değeri (customs value) + gümrük değeri üzerinden hesaplanan tüm geçerli sınır vergileri (ürüne göre bu vergiler gümrük vergisine ilave olarak varsa anti-damping vergileri ve korunma önlemleri, özel tüketim (excise) vergisi, çevre vergisi, karayolları güvenliği vergisi gibi diğer ek vergileri içerir) - (yine ürüne göre varsa gümrük vergisi iadeleri) + (0.1 x gümrük değeri (gümrük değerinin yüzde 10'u))].

[\(https://www.sars.gov.za/faq/faq-how-is-vat-calculated-on-imported-goods/\)](https://www.sars.gov.za/faq/faq-how-is-vat-calculated-on-imported-goods/)

[\(https://www.sars.gov.za/customs-and-excise/duties-and-taxes/duties-and-taxes-for-importers/\)](https://www.sars.gov.za/customs-and-excise/duties-and-taxes/duties-and-taxes-for-importers/)

Amortisman: GAC vergi sistemi içerisinde ticari amaçlı kullanılan taşınırılar için amortisman (aşınma ve yıpranma) indirimi yapılabilmektedir. Aşınma ve yıpranma oranlarıyla ilgili yasal hükümler olmamasına rağmen SARS, varlıkların amortismanına tabi tutulabileceği dönemlere ilişkin bir tablo yayınlamaktadır.

Nakit maliyete dayalı aşınma ve yıpranma oranları, doğrusal veya azalan bakiyeler yöntemine göre hesaplanmakta olup, bir imalat işleminde veya benzeri bir işlemde kullanılan yeni ve kullanılmamış makineler ilk kullanım yılında %40, izleyen üç yılda %20 oranında amortismanına tabi tutulur. Makine yeni ve kullanılmamışsa, beş yıl boyunca yıllık %20 oranında amortisman ayrılır.

Hızlandırılmış amortisman indirimi (ilk kullanım yılında %50, ikinci yılda %30 ve üçüncü yılda %20) tarımda, biyodizel veya biyoetanol üretiminde ve belirli kaynaklardan yenilenebilir enerji üretiminde kullanılan makine ve eşyalara uygulanmaktadır.

Boru hatları, iletim hatları, demiryolu hatları, vagonlar, havaalanları, limanlar, gemiler, madencilik operasyonları ve diğer nitelikli endüstriyel varlıklar için de özel amortisman uygulamaları bulunmaktadır. Amortisman konusunda daha detaylı bilgi için SARS tarafından hazırlanan aşağıdaki doküman incelenebilir.

(<https://www.sars.gov.za/wp-content/uploads/Legal/Notes/LAPD-IntR-IN-2012-47-Wear-And-Tear-Depreciation-Allowance.pdf>)

(<https://www.sars.gov.za/businesses-and-employers/small-businesses/small-business-relief/accelerated-depreciation/>)

Vergiden Muafiyet: Güney Afrika Cumhuriyeti'nde bazı durumlarda işletmeler ve gerçek kişiler elde ettikleri gelirden veya ödemek zorunda oldukları gümrük vergilerinden belirli oranlarda muaf olabilmektedir.

Bazı Sektörlerde Uygulanan Vergi İndirim Teşvikleri: Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı tarafından belirli sektörlerde vergi indirimleri teşvik olarak verilmektedir. (<http://www.thedtic.gov.za/financial-and-non-financial-support/incentives/12i-tax-allowance-incentive/>)

Yapılan Bağışların Vergiden Muafiyeti: Gerçek kişiler, şirketler veya bu şirketlerin şubeleri vergiye tabi gelirlerinden ülkede onaylı bir kuruluşa yaptıkları bağış tutarında indirim talep edebilirler. Bu tutar vergiye tabii gelirin %10'undan fazla olamaz. (<https://www.sars.gov.za/businesses-and-employers/tax-exempt-organisations/>)

Yabancı İstihdamı Gelir Vergisi Muafiyeti: <https://www.sars.gov.za/individuals/tax-during-all-life-stages-and-events/foreign-employment-income-exemption/>

Faiz Gelirlerinden Muafiyet: <https://www.sars.gov.za/tax-rates/income-tax/interest-and-dividends/>

Bazı Gümrük Vergilerinden Muafiyet:

<https://www.sars.gov.za/legal-counsel/primary-legislation/schedules-to-the-customs-and-excise-act-1964/>

<https://www.sars.gov.za/wp-content/uploads/Legal/SCEA1964/Legal-LPrim-CE-Sch3-Schedule-No-3.pdf>

<https://www.sars.gov.za/wp-content/uploads/Budget-tax-guide-2024-.pdf>

<https://www.sars.gov.za/lapd-lprim-tariff-2012-19-schedule-no-6/>

Sosyal Güvenlik Uygulamaları

İşverenler tarafından işçilerinin maaş hesabından kesinti yapılarak ödenen vergiler 1962 yılında yürürlüğe giren 58 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 4 nolu Ek'inde (<https://www.gov.za/documents/income-tax-act-29-may-1962-0000>) düzenlenmektedir. (4 no'lu Ek'e bu bağlantıdan da ulaşılması mümkündür: <https://sars.mylexisnexis.co.za/#>)

Sosyal güvenlik primleri (işveren ve işçi payları): Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Gelir Vergisi Kanunu çerçevesinde işverenlerin, işçilerin maaşlarından (aylık bazda) yaptıkları sosyal güvenlik ödemesi olarak nitelenebilecek zorunlu kesintiler: "PAYE (Pay as you earn)" olarak da bilinen "employees tax" başlığı altında tanımlanmaktadır. İşverenler "çalışan vergileri (employee taxes)" başlığı altında, çalışanları adına "Kazandıkça Öde (PAYE (Pay As You Earn))" ve/veya "Yetkinlik Geliştirme Harcı (Skills Development Levy)" ve "İşsizlik Sigorta Fonu (Unemployment Insurance Fund)" ödemelerini yapmaktadır.

Kazandıkça Öde (PAYE) Ödemeleri: İşverenlerin SARS'a işveren kaydı yaptırmaları ve çalışanların ücretlerinden emeklilik fonlarına katkı, bonus ve komisyonlar, sağlık sigorta fonlarına katkı vb. amaçlarla aylık kesintiler yapmaları gerekmektedir. PAYE kapsamına giren ödeme türleri her bir vergi döneminde güncellenen "PAYE Employer Reconciliation" rehberlerinde açıklanmaktadır.

(<https://www.sars.gov.za/types-of-tax/pay-as-you-earn/>)

(https://www.sars.gov.za/wp-content/uploads/Docs/PAYE/BRS/SARS_PAYE_BRS-PAYE-Employer-Reconciliation_V21-0-0.pdf)

Yetkinlik Geliştirme Harcı (Skills Development Levy-SDL): Sosyal güvenlik kesinti (skills development levy) oranı işveren için, çalışanın brüt maaşının %1'idir. Çalışanlarına ödediği yıllık ücret toplamda 500.000 randı geçen işverenlerin, toplam çalışan ücretlerinin %1'i tutarında bir miktarı yetkinlik geliştirme harcı olarak ödemesi gerekmektedir.

İşsizlik Sigorta Fonu (Unemployment Insurance Fund-UIF) Ödemeleri: işsizlik fonuna katkı payı (unemployment insurance contributions) olarak, çalışanın brüt maaşı üzerinden hem işverenden hem de çalışandan %1 oranında kesinti yapılmaktadır.

(<https://www.sars.gov.za/businesses-and-employers/>)

İşsizlik sigorta fonuna, çalışanın toplam ücretinin %1'i oranında katkı yapması; aynı tutarın (çalışan ücretinin %1'i) ayrıca işveren tarafından ödenmesi ve toplamda her bir çalışan için ücretinin %2'si tutarında işsizlik sigorta fonu katkısının işveren tarafından SARS'a yatırılması gerekmektedir. UIF ödemesi için esas alınan tavan ücret 1 Haziran 2022 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere aylık 17.712 rand olup, bunun üzerinde ücret alsa dahi ödenecek UIF katkısı aylık 17.712 rand üzerinden hesaplanmaktadır. PAYE ve SDL ödemelerine yönelik SARS'a işveren kaydı yaptırmamış olan işverenlerin, UIF ödemelerini İşsizlik Sigorta Komiserine (Unemployment Insurance Commissioner) ödemesi gerekmektedir.

Güney Afrika Gelir İdaresi'nin (South African Revenue Service-SARS) işverenlerin ödemesi gereken vergilere ilişkin yıllık rehberine aşağıdaki linkten ulaşılabilir. (<https://www.sars.gov.za/wp-content/uploads/PAYE-GEN-01-G19-Guide-for-Employers-iro-Employees-Tax-for-2025-External-Guide.pdf>)

Asgari ücret 1 Mart 2024 itibarıyla 27,58 rand/saat olarak belirlenmiştir. (haftalık çalışma süresi azami 40 saattir).

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Güney Afrika Cumhuriyeti (GAC), teknik düzenlemeler, uygunluk değerlendirme prosedürleri ve standartlar itibarıyla gelişmiş bir düzenleme altyapısına sahiptir. Sözkonusu mevzuat, DTÖ Ticarete Teknik Engeller (TBT) Anlaşması hükümleri gözetilerek geliştirilmekte ve uygulanmaktadır.

Bu alanda, kamu sağlığı, emniyeti ve çevrenin korunması gibi amaçlar çerçevesinde gerekçelendirilebilen acil bir durum olmadığı müddetçe, mevzuat tasarıları en az 60 gün süreyle ilgililerin görüşüne açılmakta; mevzuatın kabulü ve yürürlüğe girişi arasında ise en az 6 aylık bir uyum süresi tanınmaktadır.

Ülkede, “teknik altyapı kuruluşları (technical infrastructure entities)” olarak da adlandırılan, konuya ilişkin temel sorumlu kurum ve kuruluşlar aşağıda sıralanmaktadır:

Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı (Department of Trade, Industry and Competition-the DTIC): Bakanlık, ulusal mevzuatın ülkenin DTÖ TBT Anlaşmasından kaynaklanan yükümlülüklerine uyumunu ve bu kapsamda ulusal düzenleyici idarelerin koordinasyonunu sağlamaktan sorumludur. Bakanlık, bu kapsamdaki koordinasyon görevini “Bakanlıklar Arası Ticarete Teknik Engeller Koordinasyon ve Danışma Komitesi (Interdepartmental Coordination and Advisory Committee on Technical Barriers to Trade (TBT))” aracılığıyla yürütmektedir. Bakanlık ayrıca, ülkenin TBT Anlaşması kapsamındaki “bildirim temas noktasıdır (notification point)”.

(www.thedtic.gov.za/sectors-and-services-2/industrial-development/technical-barriers-to-trade/)

Ülkede “Teknik Altyapı Kuruluşları (Technical Infrastructure Instituons)” olarak ise Güney Afrika Standartlar Ofisi (South African Bureau of Standards (SABS)), Ulusal Teknik Düzenlemeler Kurumu (National Regulator for Compulsory Specifications (NRCS)), Güney Afrika Ulusal Akreditasyon Sistemi (South African National Accreditation System (SANAS)) ve Güney Afrika Ulusal Metroloji Enstitüsü (National Metrology Institute of South Africa (NMISA)) faaliyet göstermektedir. SABS, NRCS, SANAS ve NMISA, Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı’nın bağlı kuruluşlarıdır.

Güney Afrika Standartlar Ofisi (South African Bureau of Standards-SABS): 1945 yılında kurulmuş olan Güney Afrika Standartlar Ofisi (SABS), Güney Afrika’da standartlardan sorumlu yasal kuruluş konumunda olup, standartların geliştirilmesi ve ürünlerin standartlara uygunluğuna yönelik test ve belgelendirme işlemleri alanındaki faaliyetlerini 2008/8 sayılı Standartlar Kanunu (Standards Act) çerçevesinde sürdürmektedir. SABS ayrıca, DTÖ TBT Anlaşmasının 10.1 maddesi uyarınca “bilgi edinme temas noktasıdır (enquiry point)” (<https://www.sabs.co.za/>).

SABS’nin görevleri; ulusal standartları yayımlamak, ürün ve hizmetlerin standartlara uygunluğunu test etmek ve belgelemek, yasal mevzuatı uygulamak ve denetlemek, standartlarla ilgili eğitim vermek olarak belirlenmiştir.

SABS tarafından sunulan hizmetler ve kurumun yayımladığı standartlara ilişkin bilgiye kurumun web adresinden erişilebilmektedir (<https://www.sabs.co.za/Sectors-and-Services/index.asp>).
Teknik Düzenlemeler Ulusal İdaresi (National Regulator for Compulsory Specifications-NRCS): Toplumun sağlık, emniyet, çevrenin korunması ve aldatıcı/yanıltıcı uygulamalara karşı korunma gibi haklarının gözetilmesini teminen, teknik düzenlemelerin (compulsory specifications/technical regulations) geliştirilmesi ve uygulanmasından sorumludur. Kurum, görevlerini 2008/5 sayılı Teknik Düzenlemeler Ulusal İdaresi Kanunu (National Regulator for Compulsory Specifications Act), 2014/9 sayılı Metroloji Kanunu (Legal Metrology Act), 1977/103 sayılı Ulusal Yapı Düzenlemeleri ve Yapı Standartları Kanunu (National Building Regulations and Building Standards Act) çerçevesinde ifa etmektedir (<https://www.nrccs.org.za/>).

NRCS halen aşağıdaki bağlantıdan erişilebilen teknik düzenlemeler kapsamında, düzenlemeye tabi ürünlerin piyasaya girişine yönelik yetki belgesini (Letter of Authority-LOA) vermektedir. <https://www.nrccs.org.za/business-units/automotive/letter-of-authority>

Güney Afrika Ulusal Akreditasyon Sistemi (South African National Accreditation System-SANAS): 2006/19 sayılı Uygunluk Değerlendirme, Kalibrasyon ve İyi Laboratuvar Uygulamalarının Akreditasyonu Kanunu (Accreditation for Conformity Assessment, Calibration and Good Laboratory Practice Act) çerçevesinde, sertifikasyon, inceleme, test ve analiz kuruluşları ile laboratuvarlar gibi uygunluk değerlendirme kuruluşlarının teknik yetkinliklerinin resmen tanınmasından sorumludur. (<http://www.sanas.co.za>)

Güney Afrika Ulusal Metroloji (Ölçübilim) Enstitüsü (National Metrology Institute of South Africa-NMISA): 2006/18 sayılı Ölçü Birimleri ve Ölçüm Standartları Kanunu (Measurement Units and Measurement Standards Act) çerçevesinde ulusal ölçü standartlarının geliştirilmesi, izlenmesi ve yaygınlaştırılması ile bunların uluslararası standartlarla uyumluluğunun gözetilmesinden sorumludur. (<http://www.nmisa.org/>)

Sözkonusu kurumların internet sayfalarından ilgili teknik düzenlemeler ve uygulama rehberlerine erişme imkânı bulunmaktadır. Ayrıca, aşağıda sıralanan bakanlık, kurum ve kuruluşların da ulusal mevzuattan kaynaklanan teknik düzenleme yapma ve uygulama yetkisi vardır:

- Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı (DTIC) – (<http://www.thedtic.gov.za>)
- Tarım, Arazi Reformu ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı (Department of Agriculture, Land Reform and Rural Development) – (<https://www.dalrrd.gov.za/>)
- Sağlık Bakanlığı (Department of Health) – (<http://www.health.gov.za/>)
- Güney Afrika Sağlık Ürünleri Düzenleme Kurumu (South African Health Products Regulatory Authority-SAHPRA) - (<https://www.sahpra.org.za/>)
- Çalışma Bakanlığı (Department of Labor) -(<http://www.labour.gov.za>)
- Çevre, Ormancılık ve Balıkçılık Bakanlığı (Department of Environment, Forestry and Fisheries) – (<http://www.environment.gov.za>)
- Ulaştırma Bakanlığı (Department of Transport) – (<http://www.transport.gov.za>)
- Sivil Havacılık İdaresi (Civil Aviation Authority-CAA)
- Denizcilik Emniyeti İdaresi (South African Maritime Safety Authority-SAMSA)
- Demiryolları Düzenleme İdaresi (The Railway Regulator-RSR)
- Maden ve Enerji Bakanlığı (Department of Mineral Resources and Energy) – (www.dmr.gov.za & <http://www.energy.gov.za>¹)
- Ulusal Enerji Düzenleme Kurumu (National Energy Regulator-NERSA) - (<https://nersa.org.za/>)
- Haberleşme ve Dijital Teknolojiler Bakanlığı (Department of Communications and Digital Technologies) – (<http://www.doc.gov.za> & www.dtps.gov.za)
- Güney Afrika Bağımsız İletişim Kurumu (Independent Communications Authority of South Africa-ICASA)
- Su İşleri ve Sanitasyon Bakanlığı (Department of Water and Sanitation) – (<http://www.dws.gov.za>)
- Council for Scientific and Industrial Research (CSIR) - (<https://www.csir.co.za/>)
- Engineering Council of South Africa (ECSA) - (www.ecsa.co.za)
- Human Science Research Council (HSRC) - (www.hsrc.ac.za)
- Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC) - (<https://www.sadc.int/>)

¹ [Haziran 2019'da Madencilik ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı ile Enerji Bakanlığının birleştirilmesinin ardından henüz ortak internet sitesi tesis edilmemiştir.](#)

Teknik mevzuat ve ulusal standartların geliştirilmesinde, öncelikle ISO (International Standards Organization), IEC (International Electrotechnical Commission), ETSI (European Telecommunications Standards Institute), Codex Alimentarius ve Avrupa Ekonomik Komisyonu (ECE) gibi kuruluşların geliştirdiği uluslararası standartlar dikkate alınmakta; bunlar, mümkün olduğu ölçüde ulusal mevzuata yansıtılmaktadır. Ancak iklim, coğrafi özellikler vb. ülke koşullarının gerektirdiği durumlarda uluslararası standartlar bire bir alınmak yerine, iş çevrelerine gereksiz maliyet yaratmama ilkesi de gözetilerek ülkeye uyarlanmaktadır. Geliştirilen tüm standartların benimsenmesi, söz konusu standartlar ulusal düzenleyici otoritelerce kamu sağlığı ve emniyeti, çevrenin korunması gibi amaçlarla özel mevzuata aktarılarak teknik düzenleme haline getirilmediği müddetçe ihtiyaridir.

SANAS, NRCS, NMISA ve SABC gibi teknik düzenleme kuruluşlarının Uluslararası Akreditasyon Forumu (IAF), Uluslararası Laboratuvar Akreditasyon İşbirliği (ILAC), Uluslararası Metroloji Örgütü (OIML), Uluslararası Ağırlık ve Ölçü Bürosu (Bureau International des Poids et Mesures-BIPM), OECD Kimyasallar Programı, ISO Uygunluk Değerlendirme Komitesi (CASCO) gibi uluslararası akreditasyon kuruluşlarına üyelikleri de bulunmaktadır.

Uygunluk değerlendirme prosedürleri itibariyle SANAS'ın Avrupa Laboratuvar Akreditasyon İşbirliği (European Accreditation Laboratories Cooperation) ile test ve kalibrasyon alanlarında karşılıklı tanıma anlaşması bulunmaktadır.

Uygulamada, kapasite eksikliği gibi sebeplerle test, analiz ve sertifikasyon hizmetlerinin zaman aldığı yönündeki kaygılar özel sektörümüz tarafından zaman zaman gündeme getirilmektedir. Özellikle, NRCS tarafından elektronik ev aletleri/elektrikli aletler alanında yetki belgelerinin (LOA) düzenlenmesinin 120 iş gününü bulan sürelerle yayılmasının pazara giriş önünde engel yarattığı sektör temsilcilerince ilgili otoriteler nezdinde dikkate getirilmektedir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

GAC'nde uygunluk değerlendirme, test ve belgelendirme hizmetlerini veren kuruluşlar Güney Afrika Ulusal Akreditasyon Sistemi (SANAS) kurumu tarafından akredite edilmektedir.

Ülkede, gıda güvenliği, tıbbi ve kimyasal test ve analiz hizmetleri, elektro-mekanik testleri, malzeme testleri gibi alanlarda gerekli test, kalibrasyon ve belgelendirme hizmetleri gerek Güney Afrika Standartlar Ofisi (SABS) gerekse özel sektör laboratuvarları tarafından yürütülmektedir.

SANAS'a akredite olan laboratuvar ve belgelendirme kuruluşlarının bilgisine SANAS resmi internet sitesinde yer alan akredite edilmiş kuruluşlar (Accredited Organizations) sayfasından erişilebilmektedir: <https://www.sanas.co.za/Pages/index.aspx>

Ayrıca, ülkedeki Ulusal Laboratuvar Birliği (National Laboratory Association South Africa-NLA) internet sitesinden de test, muayene ve belgelendirme hizmetlerini veren laboratuvarların iletişim bilgilerine erişmek mümkündür:

<https://www.home.nla.org.za/>

http://www.apps.nla.org.za/nla_members/nla_members_list.php

Ülkede metrik sistem kullanılmaktadır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Ülkede NRCS tarafından gözetilen uygulaması zorunlu teknik düzenlemeler kapsamında piyasaya girişi yetkilendirmeye tabi olan ürünler; Tarım, Arazi Reformu ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı'nın denetimine tabi olan çeşitli gıda ürünleri; Güney Afrika Sağlık Ürünleri Düzenleyici Kurumu (SAHPRA) denetimine tabi ilaçlar, tıbbi ve medikal cihaz ve ürünler; ICASA yetkilendirmesine tabii telekomünikasyon cihazları gibi piyasaya arzı yetkilendirmeye tabi birçok ürün için ilgili teknik düzenlemelerde ortaya konulan veya ürün bazında lisanslama sürecinde belirlenen etiketleme, ambalaj ve paketleme şartları bulunmaktadır.

Ayrıca, 2008/68 sayılı Tüketicinin Korunması Kanunu çerçevesinde de tüketicinin doğru bilgilendirilmesini ve yanıltılmamasını sağlamaya yönelik etiketleme düzenlemeleri getirilmiştir. Bu çerçevede, ürün etiketlerinin tüketiciyi yanıltıcı unsurlar içermemesi; üretici ve ithalatçıların ürün etiketinde muhakkak menşe ülke bilgisine, ayrıca ürün etiketinde yer alması gerekli diğer bilgilere yer vermesi; üründe genetiği değiştirilmiş organizma bulunması halinde bu bilginin de etikette yer alması gerekmektedir. (Tüketicinin Korunması Yasası: https://www.gov.za/sites/default/files/32186_467.pdf)

Ülkede, etiketler genel olarak ülkenin 11 resmi dilinden birisi olan İngilizce dilinde düzenlenmektedir.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak, ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur. (<https://teknikengel.gov.tr/>).

Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarette teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarette teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarette teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

GAC Uygulamaları:

Güney Afrika Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı, Resmi Gazete’de yayımlamak suretiyle, bazı spesifik ürünler veya ürün gruplarının ülkeye ithalatını, ITAC tarafından düzenlenen izin belgelerinde belirtilen koşullara uygun olarak kontrol edebilmekte ve sınırlandırabilmektedir. (<http://www.sars.gov.za>)

Bu çerçevede, ithalatı izne tabi olan ana ürün kategorileri aşağıda yer almaktadır:

- Kullanılmış eşya ithalatı için ITAC tarafından düzenlenecek ithal izin belgesi gerekmekte, özellikle yerel üreticileri korumak için bir nevi ‘de facto’ olarak yasaklanmaktadır.
- Her türlü hurda, döküntü, artık ve atıklar.
- Kalite standartlarına tabi ürünler: Söz konusu kısıtlama insan sağlığını korumak ve araçlardaki güvenliği artırmak amacıyla üretim kalitesinin denetlenmesini amaçlamaktadır.

Anti-Damping Uygulamaları ve Korunma Önlemleri: Güney Afrika, anti-damping soruşturması açan ve uygulayan ülkeler sıralamasında ön sıralarda yer almaktadır. Güney Afrika Hükümeti anti-damping uygulamalarına ilişkin düzenlemeyi 2003 yılında, telafi edici vergilere ilişkin düzenlemeyi ise 2004 yılında yürürlüğe koymuştur.

GAC tarafından ülkemiz ihraç ürünlerine yönelik olarak yürürlükte olan tek anti-damping vergi uygulaması bulunmaktadır. Güney Afrika Cumhuriyeti (GAC) Uluslararası Ticaret İdaresi Komisyonu (International Trade Administration Commission-ITAC) tarafından Türkiye, Mısır, Litvanya ve Letonya'dan yapılan makarna ithalatına yönelik anti-damping soruşturması kapsamında 6 Nisan 2021 tarihinde bir ön karar verilmişti.

Ön kararda, ilgili ürün grubunda damping tespiti sonrası, 1 Nisan 2021 tarihinden başlamak üzere ve 16 Eylül 2021 tarihine kadar uygulanabilecek şekilde, ülkemiz menşeli GTİP 1902.11 ve 1902.19 başlıkları altındaki makarnaların GAC'a ithalatında %367.25, Mısır'dan ithalatında %43,7, Litvanya'dan ithalatında %12, Letonya'dan ithalatında ise %4 geçici anti-damping ödeme yükümlülüğü getirilmişti.

17 Mart 2022 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan nihai Karar ile ülkemiz menşeli GTİP 1902.11 ve 1902.19 başlıkları altındaki makarnaların GAC'ne ithalatında %367.25 geçici anti-damping ödemesi uygulaması kesinleşmiştir.

Geçici AD Ödemesi Duyurusu: <https://www.sars.gov.za/wp-content/uploads/Embargo/Tariffs/2021/LSec-CE-TA-2021-18-Notice-R304-GG44384-6-5-2021-10-Pasta-PP-1-April-2021.pdf>

Korunma önlemleri soruşturmaları çerçevesinde, yerli endüstrinin ithalat baskısına karşı korunmasını teminen tüm ülkelere yönelik olarak DTÖ bağlı gümrük vergisi oranlarının üzerine telafi edici vergi getirilebilmektedir. Bu konuda dikkat edilmesi gereken bir husus, DTÖ bünyesinde gelişme yolundaki ülkeler arasında yer alan ülkemizin, DTÖ Korunma Önlemleri Anlaşması kapsamında gerekli şartlar oluştuğunda getirilen önlemden muaf tutuluyor olduğudur. Bu tür durumlarda, korunma önleminde (telafi edici vergiden) muaf olan ülkemiz ihracatçıları, önleme tabi rakip ülke ihracatçıları karşısında vergi avantajı yakalamaktadır.

ITAC tarafından yürütülmekte olan soruşturma süreçleri hakkındaki duyurulara web adresinden ulaşılabilir. <http://www.itac.org.za/pages/services/trade-remedies/government-gazette-notice>

Mevcut anti-damping vergileri ve telafi edici vergilerin listesi ise SARS tarafından yayımlanan gümrük tarife cetvelinden incelenebilmektedir. <https://www.sars.gov.za/legal-counsel/primary-legislation/schedules-to-the-customs-and-excise-act-1964/> (Schedule No.2)

Sevk Öncesi İnceleme

Ülkede ithalat öncesinde geçerli sevk öncesi inceleme zorunluluğu bulunmamaktadır. Ülkemiz ithalatçıları tarafından, GAC ihracatçısının ürününün sevk öncesi incelemeye tabi tutulması istenirse SGS South Africa (Societe Generale de Surveillance) gibi özel test ve inceleme kuruluşlarından hizmet alınması mümkündür (www.sgs.co.za).

Ayrıca SABS'in de uygunluk değerlendirme faaliyetleri kapsamında ürün test/inceleme ve kalite kontrol hizmetleri bulunmaktadır.

İthalat denetimi

İthalat denetimleri, ithalatı yasak veya kontrole tabi ürünlere ilişkin mevzuat çerçevesinde sınır kontrollerine, veteriner ve benzeri test ve belgelendirme yükümlülüklerine tabidir. Denetim esasları ilgili ürün bazında, yetkili kurum ve kuruluşlarca detaylı olarak düzenlenmektedir.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde ithalatı ve ihracatı kontrole tabi ürünlerin toplu listesi GAC Gelir İdaresi (SARS) tarafından aşağıdaki web sayfasında yayımlanmakta ve söz konusu liste, gerektikçe güncellenmektedir. Bu kapsamda ürün bazında gerekli belgelendirme ve lisans şartlarına da dikkat çekilmektedir. <https://www.sars.gov.za/customs-and-excise/prohibited-restricted-and-counterfeit-goods/>

Bu çerçevede; Gıda Ürünleri, Kozmetikler ve Dezenfektanlar Yasası; Tarımsal Standartlar Yasası; Hayvan Hastalıkları Yasası; Alkollü İçkiler Yasası; Ticaret Ölçüleri Yasası (Trade Metrology Act); Çevrenin Korunması Yasası; Patlayıcı Maddeler Yasası; Kitle İmha Silahlarının Yayılımının Önlenmesi Yasası; Silahlar ve Mühimmat Yasası gibi mevzuat uyarınca belirli ürünlerin ithalatı yasak veya kontrol ve belgelendirme şartlarına tabidir.

Ayrıca, NRCS tarafından, yetkili olduğu alanlar itibariyle, teknik düzenlemelere uygunluğu tespit eden "Letter of Authority (LOA)" belgeleri düzenlenmektedir.

NRCS Compulsory Specifications: <https://www.nrccs.org.za/compulsory-specifications/compulsory-specifications>

Piyasa gözetimi ve denetimi

NRCS tarafından teknik düzenlemeler ve teknik mevzuata (compulsory specifications and technical regulations) ilişkin piyasa gözetim ve denetim faaliyetleri yürütülmektedir. Bu kapsamda, üretim tesisleri ve giriş limanlarında izleme faaliyetleri etkin olarak yürütülmekte; ayrıca, endüstri, ticaret erbabı ve tüketicilerden alınan şikayet ve geri bildirimler üzerine sorumlu olunan ürün ve hizmetlere yönelik piyasa gözetimleri yapılmaktadır. Ancak ülkede etkin işleyen bir piyasa gözetimi ve denetimi mekanizması bulunmadığı ve piyasada standartları karşılamayan ürünlerin bulunduğu yönündeki özel sektör şikayetleri ile zaman zaman karşılaşmaktadır. Bu hususta Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı'nca bu tür durumların gerekli şikayet/geri bildirim mekanizmaları kullanılarak ilgili otoritelerin dikkatine getirilmesi tavsiyesinde bulunmaktadır.

Keza, ülkemizde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)'nın muadili olan GAC Bağımsız İletişim Otoritesi (Independent Communications Authority of South Africa-ICASA) 25 Şubat 2020 tarihinde resmi gazetede yayımlanan bilgi iletişim teknolojileri ekipmanının lisanslanmasına yönelik uygunluk değerlendirme çerçeve belgesinde piyasa gözetimi mekanizmasını da düzenlemiştir. <https://www.icasa.org.za/uploads/files/Conformity-Assessment-Framework-for-Equipment-Authorization.pdf>

Benzer şekilde, ilaçlar ve medikal ürünlerin lisanslanmasından sorumlu olan Güney Afrika Sağlık Ürünleri Düzenleyici Kurumu (South African Health Products Regulatory Authority-SAHPRRA) piyasaya sunulan ürünlere yönelik meslek erbabı ve tüketicilerden aldığı geri bildirimler üzerine güvenlik (safety) ve kalite incelemeleri yapmaktadır. <https://www.sahpra.org.za/health-products-vigilance/>

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde fikri mülkiyet hakları koruması, Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı uhdesinde faaliyet gösteren Şirketler ve Fikri Mülkiyet Hakları Komisyonu (Companies and Intellectual Property Commission-CIPC) eliyle yürütülmektedir. (<http://www.cipc.co.za/>)

Ülkede korumaya tabi olan fikri mülkiyet hakları ve konuya ilişkin temel mevzuat aşağıdadır:

- Patentler (1978/57 sayılı Patent Kanunu (Patents Act))
- Tescilli Tasarımlar (1993/195 sayılı Tasarımlar Kanunu (Designs Act))
- Ticari markalar, ticaret unvanları, alan adları (1993/194 sayılı Ticari Markalar Kanunu (Trademarks Act))
- Telif hakları (1978/98 sayılı Telif Hakları Kanunu (Copyrights Act))
- Bitki ıslahçı hakları (1976/5 sayılı Bitki Islahçı Hakları Kanunu (Plant Breeders' Rights Act))

Sahte/taklit mallarla mücadele ise 1997/37 sayılı Sahte Mallar Kanunu (Counterfeit Goods Act) çerçevesinde yapılmaktadır.

Ülke aynı zamanda aşağıdaki uluslararası anlaşmalara da taraftır:

- DTÖ Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS)
- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Anlaşma ve Konvansiyonları
- Paris Konvansiyonu
- Bern Konvansiyonu
- Patent İşbirliği Anlaşması (Patent Cooperation Treaty)
- Budapeşte Anlaşması

Ülkenin Lahey Anlaşması ve Madrid Protokolüne üyelik süreci ise halen sonuçlanmamıştır.

Dağıtım Kanalları

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde özellikle Johannesburg ve Pretoria'yı kapsayan Gauteng eyaleti, Kwa-Zulu Natal eyaletinin başkenti Durban, Western Cape Eyaletinin başkenti Cape Town ve Eastern Cape Eyaletinin başkenti Port Elizabeth ticaretin canlı ve tüketicilerin satın alma gücünün nispeten yüksek olduğu belli başlı ekonomik merkezlerdir.

GAC İstatistik Ofisi (STATS-SA) tarafından yapılmış olan bir çalışma, 2016 yılındaki GSYİH verileri itibarıyla, GAC eyaletleri ayrı ülkeler olsa, GSYİH büyüklüğü itibarıyla Afrika kıtası içinde Gauteng eyaletinin 7. büyük ekonomi olarak konumlanacağına işaret etmektedir. İlave olarak 9 Güney Afrika eyaletinin ayrı ekonomiler olması halinde ise, kişi başı düşen milli gelir rakamları baz alındığında 9 Eyaletin de Afrika Kıtası içerisinde ilk 20'de olacağı ifade edilmektedir. (<https://www.gov.za/about-government/contact-directory/departments/statistics-south-africa-stats-sa>).

Ülkede modern bir arz zincirinin ve lojistik altyapısının olduğu söylenebilir. GAC, Dünya Bankası Küresel Lojistik Performans Endeksi (Logistics Performance Index-LPI) 2018 yılı sıralamalarına göre, 3.38 olan LPI puanı ile dünya genelinde 33. sırada yer almaktadır. Endekste 1. sırada yer alan Almanya'nın LPI puanı 4.20 iken, 47. sırada yer alan ülkemizin LPI puanı 3.15'dir.

Pazarda tüketici ürünlerinin satışında büyük alışveriş merkezleri, zincir mağazalar ve market zincirlerinin payı önemlidir. Ülkede, arz zinciri içinde rekabetin yetersiz olduğu, dağıtım kanallarında geçmiş dönemde avantajlı konumdaki beyazların halen hakim olduğu ve siyah nüfusun dağıtım kanallarına erişmekte güçlük çektiği gibi hususlar zaman zaman gündeme gelmektedir. Ayrıca, ticari ilişkilerin oturmuş olduğu pazarda, mevcut tedarikçilerinden memnun olan işletmelerin tedarikçi değiştirme ve piyasadaki alternatifleri inceleme anlamında aktif araştırma içerisinde olmadığı da genel olarak gözlemlenmektedir.

Pazara girişte ihracatçılarımızın, pazarın büyük ölçüde oturmuş olduğunu, başta Avrupa Birliği ülkelerinin piyasada hem mevcut yatırımları hem de tercihli ticaret düzenlemeleri itibariyle avantajlı konumda bulunduğunu ve İngiltere, AB, ABD ve ÇHC ürünlerinin piyasada rekabetçi olduğunu bilmelerinde fayda vardır.

Yeni ürünlerin piyasaya arzında pazarlama ve marka/ürün tutundurma çalışmaları önem arz etmektedir. Fiyat bazında rekabetçilik de piyasada yer bulabilmek açısından önemli bir etmendir. Piyasaya ilk girişte distribütörlük ve acentelik gibi kanallar üzerinden yerel işletmelerle işbirliği geliştirilmesi faydalı olacaktır. Distribütör ve acente seçiminde, yerel ortakların sadece GAC piyasasına değil Sahra-altı Afrika piyasasına hakimiyeti ve çevre ülkelere satış kapasitesi de dikkate alınmalıdır.

Tüketici Tercihleri

60,6 milyon nüfusa sahip bulunan ülkede yaklaşık %10'luk kısmı oluşturan bir kitle yüksek gelir düzeyi ile refah içerisinde yaşamaktadır. Öte yandan, dünyada gelir dağılımı eşitsizliğinin en yüksek olduğu ülke olan GAC'ta nüfusun en az yarısının ise fakirlik sınırının altında yaşadığı tahmin edilmektedir.

Tüketim mallarının ve özellikle lüks tüketim mallarının büyük kısmı yüksek gelir grubuna dahil tüketiciler tarafından satın alınmaktadır. Ülkenin toplam ithalat hacmi 2023 yılı itibariyle 107,1 milyar dolar olup, orta sınıfı geliştirecek ve siyahların ekonomiye katılımını güçlendirecek dönüşüm politikalarının başarıya ulaşması halinde piyasa hacminin artması mümkün olabilecektir.

Piyasaya giriş çalışmalarında, gelir dağılımı eşitsizliği ve alım gücü yüksek olan kesimin nüfus içinde oransal olarak düşüklüğü dikkate alınmalı; fiyatlandırma ve ürün tutundurma çalışmaları hedef kitle göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.

Covid-19 salgını öncesine kadar tüketicilerin ağırlıklı olarak geleneksel pazarlama kanalları üzerinden, fiziki olarak ürünü görüp test ederek satın alma tercihi bulunduğu gözlenmekle birlikte, salgın döneminde elektronik-ticaret ve hızlı teslimat hizmetlerinin payının arttığı görülmüştür.

E-ticaret işlemlerindeki artışın belirli ölçüde kalıcılık arz etmesi beklenmekle beraber, ülkede kullanımı yaygın olan e-ticaret dağıtım kanallarına katılımın yerleşik firmalarca yapıldığı; sınır-ötesi e-ticaret olanaklarının sınırlı olduğu; gümrükleme ve lojistik altyapısının yönetilebilmesi için ya yerleşik bir yapının kurulmasının ya da yerel şirketlerle distribütörlük gibi somut işbirliği altyapısının kurulmuş olmasının gerektiği anlaşılmaktadır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Satış teknikleri ürün bazında değişiklik arz edebilmekte olup, ürüne göre, fiyatlandırma, teknik servis ve satış sonrası bakım-onarım, marka ve ürün bilinirliğini artırmaya yönelik reklam ve pazarlama faaliyetleri, ürün kalitesi, zincir mağazalar ve büyük alışveriş merkezlerinde konumlanma, dağıtım kanalı geniş distribütör ve acentelerle çalışma gibi birçok unsur satış oranını etkileyebilecek geleneksel etmenlerdir.

Ülke, Sahra-altı Afrika'nın, bazı sektör gruplarında ise Afrika Kıtası'nın en önde gelen fuar merkezleri arasında yer almaktadır. Alıcıların fuarlarda birebir ürünü görerek karar alma tercihinde buldukları ve ülke ticaret erbabının önde gelen uluslararası fuarları yakından takip ettiği görülmektedir.

Firmalarla temasta, masa başı pazar araştırması yapıp hedef firmalar tespit edildikten sonra salt e-posta ile temas kurma çabasından ziyade telefonla da ulaşılarak satın alma yetkililerine erişilmesi; İngilizce'ye hakimiyet ve ürün hakkında kısa sürede yeterli teknik bilgilendirmenin yapılabilmesi; ülkedeki ziyaretlerde yerinde firma ziyaretlerinin yanı sıra öğle ve akşam yemeği toplantıları gibi sosyal etkileşimi artıracak yöntemlerin tercih edilmesi de faydalı olabilecektir.

Kamu İhaleleri

GAC'ta kamu ihalelerinde dikkate alınması gereken en önemli unsur, siyahların ekonomiye katılımını güçlendirmeye yönelik B-BBEE (Broad-Based Black Economic Empowerment) politikası ile ilgilidir.

2003/53 sayılı Siyahların Ekonomiye Geniş Çaplı Katılımının Sağlanması ve Ekonomik Açından Güçlendirilmesi Yasası (Broad-Based Black Economic Empowerment Act (B-BBEE)), ülkede ırkçı rejim döneminde dezavantajlı konumda bırakılmış kesimin ekonomiden daha fazla pay alabilmesi, servet dağılımındaki adaletsizliğin giderilmesi, işsizliğin azaltılması gibi gayeler doğrultusunda yürütülen "ekonomik dönüşüm" programının temel politika araçlarından birisidir.

Yasa çerçevesinde, ırkçı rejim döneminde ayrımcılığa maruz kalmış siyahi nüfus, özellikle Asya'dan köle olarak getirilenler ve melezleri de kapsayan "renkli (coloured)" kategorisindeki kişiler ile 1994 öncesinde ülkede doğmuş veya sonrasında vatandaşlık hakkını kazanmış Hintli nüfus "siyah" kategorisinde değerlendirilmektedir.

Geçmişte ekonomik olarak geride kalmış "kadınlar" ile "kooperatifler" de ayrı ekonomik güçlendirme programları çerçevesinde tercihi muameleye tabi tutulmaktadır.

B-BBEE yasağı, gerek kamu alımlarına katılım gerekse devlet desteklerinden yararlanılabilmesi açısından belirleyici role sahiptir. Yasa çerçevesinde, ülkede kurulu tüm Şirketler belirli BEE kriterleri temelinde puanlanmakta ve sınıflandırılmaktadır. Siyahların ekonomiye katılımına yönelik bahse konu değerlendirme lutleri Őunlardır:

Değerlendirme Kriteri	Puan
Mülkiyet (Ownership)	20
Yönetimde kontrol gücü (Management control)	10
İstihdama katkı (Employment equity)	15
Yetkinlik geliştirme (Skills development)	15
Siyah iŐyerlerinden tedarik (Preferential procurement)	20
KurumsallaŐma/Şirket kurma (Enterprise development)	15
Sosyo-ekonomik gelişmeye katkı (Socio-economic development)	5
Toplam	100

Bu çerçevede, kamu ihalelerinde fiyat büyük ölçüde belirleyici olmakla birlikte, B-BBEE kriterleri de ihaleye katılım ve ihalenin kazanılabilmesi açısından önemlidir. Genel olarak yabancı bir Şirketin ihaleye girebilmesi için GAC'da bir ortağının bulunması yanı sıra BEE mevzuatı gereğince ihaleye giren iŐletmelerde belirli oranda siyahi ortaklık, sermaye, ve istihdam oranlarının sağlanması da gerekmektedir. Ayrıca, ihalenin kazanılması durumunda ilave olarak yetkinlik ve teknoloji transferi, siyahların istihdamının ve Őirketteki ortaklık oranının artırılması, malzeme ve hizmet alımlarında siyah tedarikçilerin tercih edilmesi, sosyal hizmetler yoluyla çevredeki toplumun yararına projeler üstlenilmesi gibi ilave B-BBEE taahhütlerinin üstlenilmesi de beklenmektedir. Ülkede ihale duyuruları, sonuçlanmış ihaleler de dahil olmak üzere, aşağıdaki linkten takip edilebilir.

<https://www.treasury.gov.za/tenderinfo/>

<https://www.etenders.gov.za/>

<https://www.sa-tenders.co.za/>

Bunun dışında liberal bir ekonomik yapıya sahip olan GAC'ta kamu ve belediye idareleri özellikle altyapı projeleri ve kamu alımları alanında uluslararası Şirketlere oldukça iyi iş fırsatları sunmaktadır. Bu kapsamda dikkat edilecek hususlardan birisi, ihaleyi aan belediyelerin bütçe olanaklarının yeterliliği ve proje finansmanında alternatif kaynaklara erişiminin olup olmadığıdır. Zira, ülkede kamu idarelerinde tahsilatlarda zaman zaman sorunlar yaŐandıęı sıkça gözlenen bir durumdur.

Öte yandan, ülkede, Covid-19 salgını öncesinde baŐlamıŐ ve salgınla beraber daha da aęırlaŐmıŐ olan düşük büyüme ve yüksek işsizlik sarmalından çıkılabilmesi amacıyla altyapı yatırımları, enerji ve iletişim altyapısı projeleri önem kazanmış olup, bu alanlarda son dönemde kamu-özel sektör iŐbirliklerini de artıracak somut projeler ne çıkartılmaktadır.

Bu amaçla Cumhurbaşkanlığı bünyesinde "GAC Altyapı Yatırımları (Infrastructure SA)" birimi teŐkil edilmiş olup, altyapı yatırımları kapsamında, kentsel dönüşüm, Şehirlerin ve kırsal alanların geliştirilmesi amaçlarıyla bir proje portföyü oluŐturulmuŐtur. Bu kapsamda, 2020 Haziran sonu itibariyle toplam yatırım değeri 2,3 trilyon rand civarında 276 adet proje tespit edilmiş; Temmuz ayında ise 50 stratejik entegre proje ve 12 özel proje resmi gazetede yayımlanarak duyurulmuştur.

https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/202007/43547gon812.pdf

Halihazırda, büyük ölçekli su altyapısı ve ulusal yol altyapısının güçlendirilmesine yönelik projelerin hayata geçirilebilmesini teminen kredi geliştirme imkanları araştırılmaktadır. Altyapı yatırımları programının; okullar, su, kanalizasyon ve toplu konut gibi sosyal projeler ile limanlar ve kara ve demiryolları gibi ekonominin rekabetçiliğinin artırılması için kilit önemde olan kritik altyapı alanlarına yoğunlaşması beklenmektedir.

Altyapı yatırımları hamlesi, emek yoğun inşaat projelerini öne çıkartacak; kamu mali dengelerindeki bozulma nedeniyle özel sektör fonlama imkanlarını kamu-özel sektör işbirlikleri yoluyla harekete geçirecektir. Bu kapsamda, ülkede gerçekleştirilen 2010 Dünya Futbol Şampiyonası hazırlıkları sırasında zirve noktasına ulaşan ancak son yıllarda önemli ölçüde daralan yerel inşaat sektörünü ön planda tutacak yaklaşımların benimsenmesi öngörülmekle birlikte, yabancı inşaat firmalarının da finansman imkanları dahilinde yerli firmalarla ortaklıklar geliştirmesi beklenmektedir. Önümüzdeki dönemde ayrıca enerji ve telekomünikasyon sektörlerindeki kamu ihalelerin takibi de önemli olacaktır.

Bağımsız Enerji Tedarik Programı (Independent Power Producers Programme) kapsamında, özel sektör enerji üreticilerinden, 2.000 MW'lık ek kapasite teminine yönelik bir ihale süreci Ağustos 2020'de açılmış; ihale sonuçları GAC Doğal Kaynaklar ve Enerji Bakanı Gwede Mantashe tarafından 18 Mart 2021 tarihinde duyurulmuştur.

Enerji sektöründe bağımsız enerji üreticilerine yönelik açılan ihaleler hakkındaki duyurular (<https://www.ipp-projects.co.za/>) adresinde yayımlanmaktadır.

Telekomünikasyon ve bilgi-iletişim alanında ise dijital dönüşümün sağlanması, internet erişiminin artırılması ve veri maliyetlerinin düşürülmesi hedefi kapsamında GAC Bağımsız İletişim Kurumu (Independent Communications Authority of South Africa-ICASA) tarafından Mart 2021'e kadar mobil iletişime yönelik yüksek frekans spektrum tahsislerinin yapılmış olması hedeflenmiş olmakla birlikte ihale süreci Telcom ve MTN şirketleri tarafından açılan dava nedeniyle sürüncemeye girmiştir. (<https://www.icasa.org.za/pages/invitations-to-apply>)

Son yıllarda Enerji alanında önemli sorunlar yaşayan Güney Afrika Cumhuriyeti güneş ve rüzgardan sonra yeşil hidrojen alanında da ciddi projeler açıklamaya devam etmektedir. Aralık 2022'de ise GAC Kamu İşleri ve Altyapı Bakanlığı 9 adet yeşil hidrojen projesi açıklamıştır.

Sözkonusu projeler:

- The Prieska Power Reserve in the Northern Cape
- The Ubuntu Green Energy Hydrogen Project in Northern Cape
- Boegoebaai Green Hydrogen Development Programme in the Northern Cape
- Atlantia Green Hydrogen in the Western Cape
- Upilanga Solar and Green Hydrogen Park in the Northern Cape
- Sasolburg Green Hydrogen Programme in the Free State
- SASOL HySHiFT (Secunda) in Mpumalanga
- HIVE Ammonia in the Eastern Cape
- Hydrogen Valley Programme of Anglo-American and their JV Partners

<https://gazettes.africa/archive/za/2022/za-government-gazette-dated-2022-12-06-no-47658.pdf>
<https://businesstech.co.za/news/energy/649351/9-new-mega-projects-coming-to-south-africa/>

2024 yılı Mart ayında ise Cumhurbaşkanı Ramaphosa tarafından 2024-2025 bütçe döneminde altyapı alanında 158 milyar rand değerinde 18'i enerji, 3'ü su, 123'ü karayolu, 3'ü demiryolu, 3'ü liman ve 4'ü havaalanı projesi olmak üzere toplamda 153 projenin ihalesinin yapılacağı açıklanmıştır.

https://www.businesslive.co.za/bd/national/2024-03-19-infrastructure-sa-launches-book-of-projects-worth-r158bn/?utm_source=Arena+Holdings&utm_medium=email&utm_campaign=Bank+of+America+expects+credit+upgrading+for+SA+%7C+M%26A+delays+%E2%80%98undermine+confidence%E2%80%99%2C+says+Remgro+CEO+%7C+Mapisa-Ngakula%E2%80%99s+home+raided+in+corruption+inquiry&utm_term=http%3A%2F%2Fwww.businesslive.co.za%2Fbd%2Fnational%2F2024-03-19-infrastructure-sa-launches-book-of-projects-worth-r158bn%2F

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

GAC ekonomisinde başta madencilik olmak üzere, sanayi (imalat), tarım, ulaştırma, enerji, inşaat ve turizm temel sektörlerdir.

Tarım ve Hayvancılık

Ülkede üretimi yapılan başlıca tarım ürünleri; mısır, şekerkamışı, patates ve buğdaydır. Soya fasulyesi, ayçiçek tohumu ve sorghum ise üretimi yapılan diğer önemli tarımsal ürünlerdir. Meyve üretiminde ise narenciye ve üzüm başı çekmektedir. Ülkede elma, muz, greylift, armut ve şeftali üretim miktarı da kayda değer seviyelerdedir.

Tarımsal ürünlerde GAC ithalatının önemli bir kısmını oluşturan tahıl ürünlerinde, kuraklık ve sezonluk hasat rekolteleri ticarete yıllık bazda dalgalı bir seyre yol açmaktadır. Özellikle 2020 yılında Covid-19'a bağlı olarak neredeyse tüm sektörlerde daralma gözlenirken, 2020 yılı tarım sektörünün büyüme kaydettiği, ürün rekoltesinin arttığı bir yıl olarak öne çıkmıştır. Sektör 2021, 2022 ve 2023 yıllarında da büyümeye devam etmiştir.

Benzer şekilde büyük ve küçükbaş hayvancılık (koyun, büyükbaş, keçi, domuz), tavukçuluk ve balıkçılık sektörde önde gelen faaliyetlerdendir (www.dalrrd.gov.za).

Gıda ürünlerinin ithalinde, etiketleme standartlarına uyum aranmakta, ithalatına izin verilmeyen gıdalar ile katkı maddelerini içeren gıdaların ülkeye girişine izin verilmemektedir. Bu çerçevede, etiketlenmemiş/işaretlenmemiş konteynerlerdeki gıdaların ithaline izin verilmemekte ve gıda ürünlerinin ithalatında gümrükte sağlık kontrolleri yapılmaktadır.

Güney Afrika Cumhuriyeti, tarım sektöründe rekabetçi, büyük ölçüde kendine yeterli ve ihracatı güçlü bir ülke olmasına rağmen Tarım Bakanlığı tarafından belirli ürünlerin ithalatına hasat dönemi göz önünde bulundurularak izin verildiği gözlenmektedir. Ülkede, kuru meyve (üzüm, incir, kayısı, vb.) ile kuruyemiş ihracatında ülkemiz şirketleri açısından potansiyel olduğu düşünülmektedir.

Yaş meyve alanında ise, ülkenin bitki sağlığı sertifikasyon uygulamaları ile ilişkili olarak halihazırda ülkemizden sadece incir ve narenciye ithalatına izin verilmektedir. GAC'da yerleşik büyük ticaret firmalarının Sahra-altı Afrika bölgesine erişim imkanları düşünüldüğünde, doğrudan GAC pazarı için olmasa dahi Sahra-altı Afrika'ya ihracatta GAC şirketleri ile işbirliği imkanları değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Benzer şekilde, ülkedeki tarım sektöründeki canlılığın ve Türkiye ve GAC'ta zıt mevsimler yaşanmasının tarım ürünlerinde karşılıklı olarak ve üçüncü ülke piyasalarına yönelik cazip pazar fırsatları yaratılabileceği öngörülmektedir. Ancak bu fırsatların hayata geçirilmesi için iki ülke Tarım Bakanlıkları arasında sağlık ve bitki sağlığı sertifikasyon sürecindeki bürokratik engellerin aşılmasına yönelik teknik altyapının oluşturulması ve karşılıklı pazara giriş imkanlarının ele alınması gereklidir.

Sanayi

GAC'de geniş bir imalat sanayi (üretim) yelpazesi bulunmaktadır. Bunlar arasında otomotiv ana ve yan sanayi, gıda işleme (balık, et, süt ürünleri, içecekler), tekstil (hazır giyim, iplik, havlu, denim- <http://www.textfed.co.za/>), deri ürünleri, ayakkabı, demir-çelik, metal işleme, kimyasal, plastik, cam ve cam ürünleri ile mobilya ve ağaç ürünleri (kağıt) üretimi yer almaktadır.

Ayrıca, madencilik makineleri, motorlu kara taşıtları, elektrikli makineler ile elektrik ve elektronik (beyaz eşya) ürünler üretimi de son yıllarda önemli ölçüde büyümüştür. Otomotiv sanayinde üretim faaliyeti gösteren başlıca firmalar; Mercedes, BMW, VW, Isuzu, Ford, Toyota ve Nissan'dır.

Otomotiv OEM sanayi: <https://naamsa.net/> , Otomotiv yan sanayi: www.naacam.co.za

Günümüzde Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı, sektörel strateji belgeleri yoluyla, yerel imalatı güçlendirecek, yerelleşme ve yerli girdi kullanımını artıracak, kamu alımlarında yerel üretimi yapılan ürünlerin tercih edilmesini sağlayacak politikalara her geçen gün daha da fazla başvurmaktadır. Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı, geçmişte dezavantajlı kalmış kesimlerin ekonomiye katılımını güçlendirecek küçük ölçekli yatırımların yanı sıra doğrudan yabancı yatırımlar aracılığı ile istihdamın geliştirilmesine de öncelik vermektedir. İmalat sektörü, koruma ile ikame edilmeye başlanmış ve ardından liberalleşme ile yeniden yapılandırılarak uluslararası pazar ile uyum yoluna gidilmiştir. (<http://www.thedtic.gov.za/>)

GAC çelik endüstrisi bünyesinde Arcelor Mittal SA, Columbus Stainless gibi küresel çapta yüksek rekabet gücüne sahip bir dizi üretici bulunmaktadır. (<https://saisi.co.za/>) Son dönemde, artan üretim maliyetleri ve COVID-19 salgınına yönelik alınan önlemlerin etkisiyle başta Arcelor Mittal SA olmak üzere sektördeki firmaların zorlanmaya başladığı bilinmekte olup, ITAC tarafından çeşitli demir-çelik ürünlerine yönelik korunma önlemleri alınmakta ve bu alanda devam eden soruşturma süreçleri bulunmaktadır. Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı sektörel paydaşlar ile bir arada çelik endüstrinin rekabetçiliğini güçlendirmeye yönelik bir Master Plan hazırlamıştır.

GAC, yüksek işsizliğe çözüm getirmek üzere, imalat sanayiini geliştirmeye yönelik çeşitli teşvik paketlerini uygulamaya devam etmekte, yerli sanayiye koruyan ithal ikameci politikalar benimsemektedir. GAC'nin özendirdiği temel pazara giriş politikası, basit montaj için dahi olsa ülkeye yatırım yapılması üzerinedir.

Ülkenin sunduğu yatırım ve sanayi teşviklerinden yararlanabilmek ve kamu alımlarına katılabilmek için, siyah ortaklık oranları, yönetim kurulundaki siyah yönetici kriterleri, çalışanlara yönelik siyah işgücü kriterleri, tedariklerde siyahların yönetiminde ve kontrolünde olan şirketlerden alımın teşvik edildiği yerelleşme şartlarını da içeren Broad Based-Black Economic Empowerment (BB-BEE) kriterleri önem arz etmektedir.

Tekstil ve hazır giyim sektöründe, yüksek gümrük vergileri ve yerli sanayiye korumaya yönelik politikalar nedeniyle ihracatçılarımızın pazara girişinin güçlük arz edebileceği; ancak fiyat-kalite dengesi ve tasarım itibarıyla farklılaşan tekstil ürünlerimizin yanı sıra üst pazar dilimlerine hitap eden moda, marka gibi unsurların öne çıktığı ürünlerde pazar şansı olabileceği düşünülmektedir.

Yerli sanayiye korumaya yönelik politikalar son dönemde hız kazanmış olmakla birlikte, ülke üreticilerinin rekabet gücü düşük olup ithalatta, gümrük vergileri bakımından ülkemizle eşit şartlara tabi olan ÇHC'nin ağırlığı büyüktür.

Otomotiv ve Oto Yan Sanayi Sektörü

2021 yılında dünya motorlu araç üretiminde %3 artış yaşanmış olup 39 ülke tarafından 80,1 milyonun üzerinde araç üretimi gerçekleştirilmiştir. 1000 kişide kişi başı düşen araç sayısı Dünya ortalaması 180-200 olup, bu oran ABD'de 823.3, Birleşik Krallık'ta 632.7, Afrika Kıtasında 44, Güney Afrika'da ise 173,3'tür. GAC Botswana'dan (184,7) sonra Afrika Kıtasında sıralamada ikinci ülke iken, 1000 kişide kişi başı düşen araç sayısı Cezayir 139,4, Fas 139,4, Mısır 64.4, Kenya 31,9 ve Nijerya 20,7'dir. Türkiye'de ise sözkonusu oran 254 kişidir.

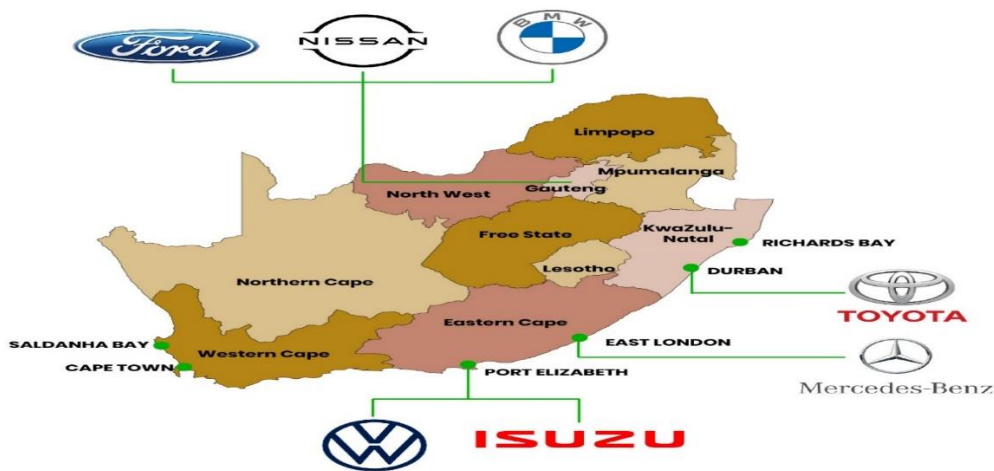
Güney Afrika, Fas, Mısır ve Cezayir dışında Afrika Kıtası araç pazarı oldukça küçüktür ve 2021'de dünya motorlu araç üretiminin sadece %1.1'i Kıtada gerçekleşmiştir. Dünyada üretilen motorlu taşıtların %1'i Afrika'da satılmıştır. Kıta'daki ana araç üreticisi olan 4 ülke 2021'de Güney Afrika 499.087, Fas 407.007, Mısır 23.754, Cezayir 5.208 araç üretmiştir.

2021'deki yeni araç satışlarının %41,4'ü Güney Afrika'da, %24,1'i Mısır'da, %14,6'sı Fas'ta, %19,9'u ise Afrika'nın geri kalanında gerçekleşmiş olup değer olarak Nijerya kıtanın en büyük araç ve araç parçası ithalatçısı olurken onu Mısır, Güney Afrika, Fas ve Cezayir izlemiştir.

GAC Otomotiv Pazarı: GAC otomotiv ve otomotiv yan sanayi sektörü binek araçlar, kamyonet ve minibüsler dahil olmak üzere hafif ticari araçlar, orta ölçekli ticari araçlar ile kamyon ve otobüsler dahil ağır ticari araçlardan oluşmaktadır.

Sektörün tedarik zincirinde ise, hammadde tedarikçileri (çelik, plastik, cam ve kimyasallar) bileşenler/Component üreticileri, montaj endüstrisi, dağıtım/satış sektörü (Ana Bayiler, bireyler, araç kiralama şirketleri, filolar, sigorta şirketleri, finans şirketleri), aftermarket sektörü (Oto sanayi siteleri, lastik ve cam montaj merkezleri, araç aksesuarları vb.), ikinci el araç pazarı ve geri dönüşüm merkezleri yer almaktadır.

Ülkede; Ford, Nissan, BMW, VW, Toyota, Isuzu ve Mercedes – Benz olmak üzere 7 farklı OEM Otomobil ve Hafif Ticari Araç Üreticisi bulunmaktadır.

2022 Yılında OEM Markalarının Ürettiği Otomobil Modelleri	
Marka	Model
BMW	X3
Ford	Ranger/Everest
Mercedes-Benz	C-Class 4-door
Toyota	Corolla 4-door new and previous series, (Corolla is now known as the Quest) and Fortuner
VW	Polo new and previous series (designated Vivo)

2022 Yılında OEM Markalarının Ürettiği Hafif Ticari Araç Modelleri	
Marka	Model
Ford	Ranger
Isuzu Motors	KB, and D-MAX
Nissan	Navara, NP200
Toyota	Hilux, Quantum, and HiAce

2021 yılında üretilen motorlu araçların; %30'u Çin, %22'si Avrupa, %17'si Kuzey Amerika, %1'i ise Afrika Kıtasında satılmış olup, aynı yıl Afrika Kıtasındaki yeni araç satışlarının %41,7'si GAC'ta gerçekleşmiştir.

2021 yılında Güney Afrika hafif ticari araç üretiminde %1,1 pazar payı ile dünya'da 15. sırada yer alarak Afrika kıtasındaki 720.156 adetlik toplam araç üretiminin %62,1'ini üretmiştir.

Ülkede yeni araç satışları 2021'de %22,1 artarak 464.122'ye yükselirken araç üretimi ve yeni araç satışları toplamı 310,2 milyar randlık bir pazar yaratmıştır.

2021'de %17 artan araç aksesuar satışları ise 128.2 milyar rand tutarında bir pazar büyüklüğüne ulaşmıştır.

Otomotiv Bileşeni İhracatı ise ülkenin Dünyanın en önemli katalitik konvertör tedarikçisi olması nedeniyle daha çok bu ürün grubunda gerçekleşmiştir. Ford, GAC'tan dünya çapındaki 25 Ford araç üretim tesisine yılda 1.8 milyondan fazla katalitik konvertör ihraç ederken 2021'de Katalitik konvertör, motor parçaları ve lastik ihracatı toplamda 69,2 milyar rand tutarında bir pazara ulaşmıştır.

Ülkede elektrikli araç üretimi bulunmamakla birlikte, yalnızca Toyota (Corolla Cross) ve Mercedes-Benz (ihracat için C-Serisi) hibrit üretim yapmaktadır. Audi, Nissan, BMW, Jaguar-Land Rover, Mini, Porsche ve Volvo ise elektrikli araç ithal etmektedir.

GAC'ta satış sonrası hizmetler ve garanti uygulaması kapsamında yeni araç satışlarında 100 bin km veya 4 yıl Yetkili Servis Hizmeti ve Garanti (Motor bakım, yağ, filtre değişim vb.) ücretsizdir. 2021 yılında alınan Rekabet Komisyonu Kararı'na göre de garanti bozulmaksızın araçların farklı merkezlerde servisi ve parça değişimi mümkün olmaktadır. Yine Tüketiciyi Koruma Kanunu'na göre tüketicilerin yeni araçları 5 iş günü içinde koşulsuz iade hakkı bulunmaktadır.

Uygulamada yeni ithal araçlar için %25, araç parça ve bileşenleri için ise %20 ithalat vergisi bulunmakta olup AB'den ithal edilen araçlar için gümrük tarifesi %18'dir.

Havacılık ve Savunma Sanayi

GAC'ın en büyük savunma sanayi şirketi bir kamu teşebbüsü olan DENEL'dir. ARMSCOR ise Savunma Bakanlığı'nın satın alma birimi olarak hizmet vermektedir. Paramaunt Group, LMT Products ve Incomar Aerospace ülkede faaliyet gösteren diğer önemli savunma sanayi şirketleridir.

<http://www.denel.co.za/>

<https://www.armscor.co.za/>

Madencilik

Güney Afrika, maden bakımından zengin doğal kaynaklara sahiptir. Başlıca madenleri; altın, platin, elmas ve gümüştür. Ayrıca kömür, krom, demir cevheri, bakır, manganez, uranyum, nikel, kurşun ve vanadyum açısından da zengin kaynaklara sahip olan ülkede bunların haricinde 35 farklı maden daha bulunmaktadır. (<http://www.dmr.gov.za/>).

Diğer bazı sektörlerde olduğu gibi Madencilik sektöründe de pazara giriş ilgili kamu kurumlarının yetkilendirmesine tabidir. Madencilik alanında, madencilik lisanslarının edinilmesine yönelik zorlu hukuki süreçlere ilaveten, faaliyet göstermek isteyen yeni firmaların ortaklık yapısının en az %30'unun siyahi sermayedarlardan oluşması, yönetim kurulu üyeliklerinde asgari siyahi ve kadın yönetici oranlarını tutturması gerekmektedir.

- Altın: GAC altın madeni işletmeciliği ve derin katman madencilik teknolojisi konusunda dünya lideri olmakla birlikte bu yöntem giderek ekonomik olmaktan uzaklaşmaktadır. Son 20 yılda rezervlerin azalmaya başlaması belirli maden ocaklarının kapanmasına yol açmıştır. Son yıllardaki altın fiyatı artışları ise sektörün toparlanmasını ve maden ocaklarının tekrar açılmasını sağlamıştır. Dünya altın rezervinin %40'ı Güney Afrika'dadır.
- Elmas: Rusya (%30,5), Botswana (%21,2), Kanada (%17) ve Angola (%11,3)'dan sonra dünyanın beşinci büyük elmas üreticisi GAC'tır (%10,2).
- Kömür: GAC, Dünyanın önde gelen 10 kömür üreticisinden biridir. Enerji üretiminde zaman içinde yenilenebilir enerji ve temiz enerji kaynaklarının payını artırma hedefi bulursa da en az maliyetli seçenek olarak halen %70 oranında kömür kullanılmaktadır. Ülke ayrıca önemli bir kömür ihracatçısıdır.

- Platin: Platin grubu metallerin (PGM) otomotiv, kimya, bilgisayar-donanım ve mücevhercilikte (Çin ve Japonya'da) daha yoğun kullanılmaya başlanması platin grubu metallerde önemli bir talep artışı yaratmıştır. Bu nedenle platin madeni fiyatları geçen yıllar içinde sürekli yükselmiştir. GAC platin grubu madenlerinde dünya rezervinin %88'ine sahip olup sektör ülkede karlılığı en yüksek madencilik alanlarındanidir.
- Manganez: GAC, Dünya manganez rezervlerinin %80'ine sahiptir.

Enerji (Yenilenebilir Enerji)

GAC dünyanın en büyük kömür üreticilerinden biridir. Ülkede elektrik üretiminde kömür kullanımı ağırlıkta olup, kurulu elektrik üretim kapasitesi 45.000 MW seviyesindedir. En yoğun zamanlarda 32.000-33.0000 MW'a ihtiyacı olan ülke mevcut durumda kurulu kapasitenin yalnızca %60'ını kullanabilmektedir. Bu sebeple yaşanan elektrik kesintileri ise son yıllarda ülkede enerji politikalarının yeniden gözden geçirilmesini gündeme getirmiştir.

Halihazırda, ESKOM'un mevcut istasyonların bakımının yapılamamış olması ve yanlış planlama nedeniyle elektrik arzı talebi karşılamamaktadır. Bu çerçevede, son yıllarda enerji sektöründe karbon emisyonlarının azaltılması hedefleri çerçevesinde yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelim başlamıştır. Elektrik üretimi ve dağıtım alanında yenilenebilir enerji kaynakları başlıca yatırım alanları olarak öne çıkmaktadır.

2.000 MW kapasiteli kısa dönemli elektrik arz açığını kapatmaya yönelik bir ihale süreci yürütülmekte olup (<https://www.ipp-rm.co.za/>); ayrıca orta ve uzun vadeye yönelik toplamda 11.000 MW'lık yeni ihale süreçlerinin başlatılacağı da açıklanmıştır. Özel sektörden enerji teminine ilişkin projeler <https://www.ipp-projects.co.za/> sayfasında duyurulmaktadır.

Ayrıca, ülkede ESKOM'un yeni nesil nükleer santraller yapması planlanmaktadır. Ülkede halihazırda Western Cape'de Koeberg de 1800 MW gücünde bir adet nükleer santral bulunmaktadır. Ancak santral, bakım çalışmaları nedeniyle mevcut durumda tam kapasitede elektrik üretememektedir.

Sınırlı ham petrol rezervine rağmen, ülkede petrol rafineri kapasitesi anlamlı büyüklüğe ulaşmış olup, ülke kıtada Mısır'dan sonra ikincidir. GAC petrol ihtiyacındaki açığı kapatmak için ileri seviyede bir sentetik yakıt sektörü geliştirmiştir. Ham petrol ve taş kömüründen sentetik yakıt üretimi ülkedeki en büyük petro-kimya şirketi Sasol tarafından gerçekleştirilmektedir. Devlet tarafından 1993 yılında kurulan Mossgas; doğal gaz dönüşüm ve yoğunlaştırma yoluyla petrol, gaz yağı ve alkol gibi ürünler üretmektedir. (<http://www.energy.gov.za>)

Ülkede enerji arz güvenliğinin sağlanması hedefiyle, GAC Enerji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı tarafından hazırlanan ve enerji sektörüne yönelik 2030 yılına kadar geçerli planlamayı ortaya koyan güncellenmiş Entegre Kaynak Planı uygulanmaktadır. Bu çerçevede, ülkenin geleneksel enerji kaynağı kömürün ötesinde, kaynak dağılımında yenilenebilir enerji ve ilgili depolama kapasitesi (battery storage) ile gaz teknolojileri gibi temiz enerji kaynaklarının payı artırılabilecektir. Bu kapsamda, 11.800 MW'lık yeni enerji üretim kapasitesinin devreye sokulması öngörülmektedir. Bu kapasitenin yarısından fazlası ise yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilecektir.

Keza özel sektörden alıma yönelik yenilenebilir enerji programı kapsamındaki 5. Tur İhale Programının (Bid Window 5) işletilmesine ilişkin süreç de başlatılmıştır. Bu kapsamda 13 Nisan 2021 tarihinde yapılan ihale duyurusu (request for proposal-RFP) çerçevesinde, 1.600 MW'ı rüzgar enerjisinden, 1.000 MW'ı güneş enerjisinden karşılanacak şekilde 2.600 MW'lık yeni enerji üretim kapasitesinin yaratılması hedeflenmektedir.

Yenilenebilir enerji alanında sürdürülen özel sektörden enerji tedarikine yönelik ihale süreçlerinin 5. aşaması (bid window 5) geçtiğimiz yıl içinde sonuçlandırılmıştır. Enerji arzını artırma amacıyla devam eden ihale süreçlerinin 6'ncısı ise 2022 Mart ayında yapılmıştır.

Enerji ve Mineral Kaynaklar Bakanlığı 2022 yılı içerisinde REIPPP - Renewable Energy Independent Power Producers Procurement Programme (REIPPP) 5. kapsamında 13 yenilenebilir enerji sağlayıcısı ile anlaşma imzalamıştır. REIPPP Pencere 5 kapsamındaki 6 teklif sahibi ile ise görüşmeler devam etmektedir. Bu projelerin önümüzdeki 24 ay içinde şebekeye yaklaşık 975 MW enerji vermesi ve projeler kapsamında yaklaşık 34,3 milyar rand değerinde yatırım yapılması beklenilmekte ve projelerin ilave olarak 7.700 den fazla kişiye istihdam yaratacağı tahmin edilmektedir.

Bu çerçevede, 13 anlaşmanın imzalanmasıyla Bakanlık Teklif Penceresi 5 kapsamında duyurulan 25 projeden 19'unu tamamlamıştır. Ulusal şebekeye toplamda 1.759 MW yenilenebilir kapasite ekleyecek olan projelerin 784 MW'ı karadaki rüzgar teknolojilerinden ve 975 MW'ı Solar PV'den oluşmaktadır.

5. teklif penceresinin, %49,2 ortaklığı yerel olup bunun da %36,2'si B-BBEE [Broad-Based Black Economic Empowerment] sahipliğinden oluşmaktadır. Projelerdeki olması gereken yerli içerik kullanımı ise %42-46 arasında değişmektedir.

Ülkede enerji alanındaki arz sıkıntısı özellikle son zamanlardaki grevler ve santral arızaları nedeniyle devam etmekte olup yenilenebilir enerji, gaz ve enerji depolama (battery storage) alanlarında yeni ihale süreçlerinin 2024-2025 yıllarında da devam etmesi beklenmektedir.

Bid Window 6 için başvuru süreleri 23 Eylül tarihine kadar uzatılarak ihale kapasitesi yenilenebilir enerji için 1.000MW Güneş, 3.200 MW ise rüzgar enerjisi olacak şekilde 4.200 MW'a yükseltilmiştir.

İlave olarak, 2023 yılında GAC Entegre Enerji Planı (Integrated Resources Plan /IRP) kamuoyu ile paylaşılmıştır.

İlk versiyonu 2019 yılında uygulamaya giren GAC Entegre Enerji Planı'nın ikinci versiyonu Enerji ve Mineral Kaynaklar Bakanı Gwede Mantashe tarafından 4 Ocak 2024 tarihli Resmi Gazetede kamuoyu ile paylaşıldı. 2019 IRP'nin yerine alacak ve mevcut haliyle Kabine'nin görüşlerini temsil eden IRP 2023 taslağı hakkında yazılı yorumlarını sunmaları için Kamuoyuna 23 Şubat'a kadar süre verildi.

IRP 2023 taslağı konusunda halkın da ne düşündüğünü öğrenmek isteyen Hükümet kanadından Cumhurbaşkanlığı Elektrik Bakanı Ramokgopa, yalnızca medya ve akademik çevreyi değil vatandaşları da Plan ile ilgili görüşlerini paylaşmaya davet etti.

2024 yılında ise, GAC Enerji Ve Mineral Kaynaklar Bakanlığı The Gas Independent Power Producer Procurement Programme (GASIPPPP) Bid Window 1 Kapsamında 3000 MW'lık, Bağımsız Gaz Enerji Üreticisi Satın Alma Programı kapsamında 3000 MW'lık Doğal Gazdan elektrik üretim, The Battery Energy Storage Independent Power Producer Procurement Programme (BESIPPPP) kapsamında 615 MW'lık, The Renewable Energy Independent Power Producers' Procurement Programme (REIPPPP) kapsamında ise 5000 MW (Güneş ve Rüzgar) Yenilenebilir Enerji ihalesi ihale açmıştır. Güneş ve Kıyı Rüzgarı projelerinden üretilecek toplam 5000 megavat (MW) yenilenebilir enerjinin, 1800 MW'ı Solar PV ve 3200 MW Rüzgar proelerinden oluşmaktadır.

Bahsekonu ihale süreçlerinde yönelik tüm duyurular (<https://www.ipp-renewables.co.za/>)adresinden paylaşılmaktadır.

Yine, GAC Cumhurbaşkanı Ramaphosa 2023 yılı ulusa sesleniş konuşmasında, yenilenebilir enerji projelerinin şebekeye bağlanmasına olanak sağlamak için ülkenin mevcut durumda 14.000 km'lik yeni enerji nakil hattına ihtiyacı olduğunu ve bu alanda özel sektör yatırımlarına izin verileceğini açıklamıştır.

Kömüre dayalı bir enerji üretim yapısı bulunan GAC ayrıca, iklim değişikliği taahhütleri çerçevesinde temiz ve karbon salınımı düşük enerji üretim yapısının oluşturulmasına yönelik planlamalarını güncellemiş ve bu kapsamda uluslararası finansman olanaklarından yararlanma imkanını sağlamıştır. Bu çerçevede, 2050 yılına kadar net sıfır karbon seviyesine ulaşma hedefini ortaya koyan GAC hükümeti, ABD, Almanya, Fransa, İngiltere ve Avrupa Birliği ile imzaladığı Adil Dönüşüm Programı (Just Energy Transition Partnership /JETP) kapsamında önümüzdeki 20 yıl içinde 1-1,5 gigaton miktarında karbon emisyonunu önlemeyi ve kömüre dayalı teknolojilerden temiz enerji kaynaklarına dönüşümü planlamaktadır. Programın ilk ayağında 8,5 milyar dolar tutarında finansman kaynağının devreye sokulması planlanmaktadır. Temiz enerji kaynaklarına dönüşüm sürecinde yeni ve yüksek nitelikli iş olanaklarının oluşması beklentisi mevcut olmakla birlikte, kömür madenciliği ve kömüre dayalı sektörlerde oluşabilecek istihdam kayıplarının doğru yönetilebilmesi ülke açısından önem arz eden bir husustur.

Son dönemde ülkede, yerel idarelerin enerji tedarikini sadece kamu elektrik üretim ve iletim şirketi ESKOM'dan almasından ziyade, başta yenilenebilir enerji olmak üzere özel sektör enerji kaynaklarından temin etmesine imkan sağlayan düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Ayrıca, büyük şirketler dahil bireysel kullanıcıların kendi elektrik enerjilerini temin etmelerine imkan tanıyan mevzuat düzenlemeleri de uygulamada yer bulmaya başlamıştır.

Buna çerçevede, şirketlerin ve bireylerin münferit enerji üretimine yönelik 1 MW'a kadar izin verilmekte olan kapasitenin 100 MW'a yükseltileceği yakın dönemde açıklanmıştır. Gerekli mevzuat değişiklikleri yapıldığında, enerji fazlasının şebekeye satışı da mümkün olduğu ölçüde, önümüzdeki dönemde özellikle büyük ölçekli üretim tesislerinin, madenlerin, alışveriş merkezleri ve iş yerlerinin başta güneş enerjisi olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarından kendi enerjilerini üretmeye yönelmeleri beklenmektedir.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nin mevcut durumda yaşadığı enerji arz problemleri ve gerek siyasi partilerin gerekse sivil toplum örgütlerinin çevre duyarlılıkları dolayısıyla yenilenebilir enerji yatırımlarının orta ve uzun vadede ön plana çıkması beklenmektedir.

Bu kapsamda yenilenebilir enerji üretimi ile iştigal eden firmalarımızın yanı sıra, sektörde malzeme, ekipman ve parça tedariki yapan firmalarımız ile enerji depolamaya yönelik teknolojik çözüm geliştiren firmalarımızın pazarı takip etmesinde fayda görülmektedir.

Hizmetler

Turizm

GAC'nde 1990'lı yıllardan sonraki siyasi değişim neticesinde uluslararası turizm sektörü dışı daha fazla açılabilmiştir. Ülke güçlü bir turizm potansiyeline işaret eden gerekli özelliklere sahiptir. Bunlar arasında; iyi bir iklim yapısı, kumlu sahiller, dağlar, oyun parkları, vahşi doğa rezervleri, spor tesis ve olanakları ve ülkenin resmi dillerinden olan İngilizce'nin yaygın kullanımı başlıca özellikleri olarak sayılmaktadır. Ayrıca GAC'nin coğrafi konumu da bölgesel turizm için ulaşımda ana bağlantı noktalarından birisi olmasına yol açmaktadır.

Turizm GAC'nin ekonomisinde en hızlı büyüyen sektörlerden birisi durumunda olup yönetim tarafından İvmelendirilmiş ve Paylaşımlı Büyüme Girişimi (Accelerated and Shared Growth Initiative-AsgiSA) programında anahtar sektörlerden birisi olarak ele alınmaktadır. Bu program, sektörün emek yoğun olması nedeniyle GSYİH'nin büyümesine katkısının yıllık %6 oranına yükseltilmesi amacını taşımaktadır. Sektörün istihdamı 1,2 milyon kişi civarında olup, GSYİH içindeki payı %8 olarak tahmin edilmektedir ve bu oranın %14'e yükselmesi beklenmektedir.

Fuarcılık

Güney Afrika Cumhuriyeti kongre ve fuarcılık alanında Afrika kıtasında merkezi bir konumda bulunmaktadır. Ülke, madencilik, enerji, otomotiv, imalat sanayi, çevre teknolojileri ve arıtma, demiryolu taşımacılık sektörü, bilişim ve iletişim gibi birçok alanda kıta genelinde önde gelen ve Sahra-altı Afrika için merkezi konumda olan fuar ve kongre etkinliklerine ev sahipliği yapmaktadır.

Yeni ticari ilişkilerin kurulabilmesi noktasında yüz yüze olan temasların daha etkili olduğu gözlenmiştir.

Bilişim

GAC'ta bilgi-iletişim ve teknoloji piyasaları oldukça gelişmiş düzeydedir. Sektörde Telkom isimli şirket piyasaya hakim durumdadır ve 2003'teki özelleştirmeden sonra sabit hat piyasasındaki tekel pozisyonunu sürdürmektedir. Vodacom, MTN ve Cell-C gibi mobil operatörlerin piyasadaki faaliyetleri ile de sektör son yıllarda %50 oranında yıllık büyüme göstermiştir. Güney Afrika Cumhuriyeti, Afrika'daki en büyük bilişim pazarlarından birine sahip olup komşu ülkeler için de bölgesel bir merkez ve tedarik üssü olarak görülmektedir. Pazar, 2021'de yaklaşık %16,9'luk bir büyümenin ardından 2022'de %12,2 büyüyerek 100,8 milyar rand değerine ulaşmıştır.

Halihazırda özel sektör operatörlerinden "Rain", Huawei ile işbirliği halinde 5G altyapısını ülkeye getirmiştir. Dijital ekonominin önünün açılması ve veri maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla Güney Afrika Bağımsız İletişim Kurumu (ICASA) tarafından yeni radyo frekans spektrum tahsislerinin yapılmasına ilişkin süreç devam etmektedir.

Ülkedeki telekomünikasyon, yayıncılık ve posta hizmetlerinin birincil düzenleyici otoritesi, Güney Afrika Bağımsız İletişim Kurumudur ("ICASA"). Elektronik İletişim Yasası ("ECA"), Yayıncılık ve Posta Hizmetleri Yasası uyarınca kendisine ek yetki ve görevler verilmiş olan ICASA, yasal bir kuruluştur. Ayrıca telekomünikasyon ve yayın hizmeti sağlayıcılarına lisans vermek, kural ve düzenlemelere uyumu sağlamak, tüketicileri haksız ticari uygulamalardan ve kalitesiz hizmetlerden korumak, lisans sahiplerine karşı açılan ihtilaf ve şikayetleri karara bağlamak, radyo frekansının etkin kullanımını kontrol etmek gibi hususlar da görevlidir.

<https://www.icasa.org.za/>

Bilişim sektörü ayrıca, rekabet üzerindeki ulusal gözetimi nedeniyle eş zamanlı yargı yetkisine sahip olan Rekabet Komisyonu tarafından da düzenlenmektedir.

<https://www.compcom.co.za/information-and-system/>

1934 yılında kurulan ve 2000 yılının ortalarında Bilgi Teknolojileri Kullanıcıları Konseyi ile birleşen Bilgi Teknolojileri Derneği (ITA), Güney Afrika'daki Bilgi Teknolojisi Endüstrisinin resmi ticaret ve işveren organıdır. ITA, bilgi teknolojisi ekipmanları, sistemleri, yazılımları ve hizmetleri ile ilgilenen 200'den fazla şirketi temsil etmekte olup önde gelen üyeleri arasında Microsoft SA, Siemens, SAP, Axiz, IBM yer almaktadır. <https://ita.org.za/>

2012 yılında ülkede bilişim politikalarının gözden geçirilmesi amacıyla bir çalışma başlatılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda 2016 yılında "Ulusal Entegre Bilgi ve İletişim Teknolojisi (BİT) Politikası Beyaz Kitabı" (National Integrated Information and Communication Technology (ICT) Policy White Paper) yayımlanmıştır. Beyaz Kitap, modern iletişim ve posta altyapısı ile hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi, tüm vatandaşların dijital ekonomiye katılımının sağlanması ve rekabeti teşvik etmek amacıyla düzenleyici rejimi basitleştirecek politikalar içermektedir.

https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/201610/40325gon1212.pdf

Bilişim harcamaları konusunda en büyük alıcı kamudur. İlgili tüm satın alma işlemleri ve ihaleler Devlet Bilgi Teknolojisi Kurumu (State Information Technology Agency- SITA) aracılığıyla gerçekleşmektedir. SITA ülkede ölçek yoluyla maliyet tasarrufu sağlamak, teslimat yeteneklerini artırmak ve birlikte çalışabilirliği geliştirmek amacıyla devletin bilgi teknolojisi kaynaklarını konsolide ve koordine etmekle görevlidir. <https://www.sita.co.za/>

Özel sektör ayağında ise bankacılık ve finans kurumları en büyük bilişim harcamalarını yapmaktadır. Son yıllarda bankaların, dijital platformlarını büyütme ve aynı zamanda çevrimiçi güvenlik önlemlerini artırmak için harcamalarını artırdığı görülmektedir. Ancak, ülkenin özellikle kırsal bölgelerinde şehirlerarası bağlantı ve altyapı eksikliğinin oldukça fazla olması nedeniyle pazarın bölgeselleştiği ve fiyata çok duyarlı olduğu bilinmektedir. Ağ altyapısındaki iyileştirmeler ve bulut hizmetleri ile akıllı altyapının benimsenmesi sayesinde bu durumun değişeceği beklenmektedir. Ayrıca, Covid-19 döneminde daha fazla insanın evden çalışmaya başlaması ile uzaktan çalışma yazılımı için kullanılan uygulamalara talebin arttığı görülmektedir.

Ülkede çok uluslu şirketler varlık göstermektedir. Microsoft, IBM, Huawei ve Amazon gibi bir dizi küresel şirket, 2016-2019 döneminde ülkede data merkezlerini kurmuştur: Microsoft pazarın ve bölgenin artan önemini yansıtan yeni ürün sürümleri için Güney Afrika'yı hedef ülkeleri arasına almıştır. IBM'nin, 2016 yılında Johannesburg'da bir IBM Bulut Veri Merkezi açtığı bilinmektedir. Amazon Web Services, Cape Town'da bir veri merkezi açmıştır. Hem CISCO hem de Dell, bu sektörde vasıflı işgücünün geliştirilmesine yardımcı olmak için Güney Afrika'da eğitim akademilerine yatırım yapmaktadır.

Ülkede fiber internet altyapısı gelişmiştir. Güney Afrika Bağımsız İletişim Kurumu (ICASA) tarafından hazırlanan "2021 yılı Güney Afrika'da Bilişim Sektörünün Durumu Raporu" ve 2019 StatsSA'nın genel hane anketi (GHS) raporuna göre, herhangi bir yerden internete erişimi olan hanelerin oranı ülke genelinde %63'tür. Gauteng eyaleti %74,2 ile en yüksek ve Limpopo eyaleti %43 ile en düşük seviyededir. 2019'da ülke genelinde hanelerin %58,7'si mobil cihazları kullanarak İnternete erişirken, büyükşehirlerde yaşayanların çoğu (%67,8) internet erişimini evden sağlamaktadır. Mobil cihazlar aynı zamanda kırsal kesimde hanelerin internet erişimi için en çok kullandıkları araçtır.

Raporda ayrıca Güney Afrika, sabit geniş bant ve mobil (indirme ve yükleme hızı) Speedtest, büyümesi açısından diğer ülkelerle karşılaştırılmıştır. Güney Afrika, küresel Speedtest sıralaması 2019'da 90 iken, sabit geniş bant için bu sıralama 2020'de 87'ye yükselmiştir. (İlk 5 ülke arasında, sırasıyla Tayland, Singapur, HongKong, Romanya ve İsviçre bulunmaktadır.) Ülke, komşu ülkeleri arasında diğer sabit genişbant sıralamasına göre en hızlı konumdadır. Mobil geniş bant sıralamasında ise 2019'da 60, 2020'de 55. sıradadır.

GAC'nin içerisinde bulunduğu Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin gibi BRICS ülkeleri tarafından yapılan patent ve tescil başvuruları son yıllarda oldukça artmıştır. Bu da dolaylı olarak Güney Afrika'da yazılım bilişim sektörlerine verilen önemin arttığına kanıt olarak gösterilebilmektedir. Diğer taraftan, Hizmet Sektörü Rekabet Gücünün Artırılması Projesi (HİSER) kapsamında belirlediğimiz hedef ülkeler arasında GAC yer almamaktadır.

Bilişim Sektörü Ekonomi Verileri ve İstatistikler: Fitch Solution'un 2022 raporuna göre, GAC bilişim pazarının 2020'de %19,8'lik ciddi bir daralmanın ardından, 2021'de yaklaşık %16,9, 2022'de ise %12,2 büyümüştür. Bu kapsamda raporda, GAC'ın bilişim pazarının orta vadeli ekonomik büyüme görünümü olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Telekomünikasyon, bilgisayar ve bilgi hizmetleri kalemi bazında GAC bilişim sektörü hizmet ticareti verileri incelendiğinde, 2016-2020 yılları arasında sektörün toplam hizmet ithalatındaki payının giderek arttığı gözlemlenmektedir. Benzer şekilde sektörün toplam hizmet ihracatındaki payı ise yıllık değişimde dengeli bir görünüm verirken, 2020 yılında payın artış gösterdiği görülmektedir.

Ülkenin özellikle kırsal bölgelerinde şehirlerarası bağlantı ve altyapı eksikliğinin oldukça fazla olması nedeniyle bilişim sektörü pazarı da bölgeselleşmiş olup ülkedeki ticari faaliyetlerin yoğun olduğu Johannesburg ve Cape Town da yoğunlaşmıştır. Ancak, ağ altyapısındaki iyileştirmeler ve bulut hizmetleri ile akıllı altyapısının benimsenmesi sayesinde bu durumun değişmesi beklenmektedir.

GAC'da mevcut elektrik arzının, elektrik talebini karşılayamaması nedeniyle "load shedding" olarak ifade edilen planlı elektrik kesintileri yapılmakta olup, bu durum bilişim pazarının büyümesini etkilemektedir. Sektör, operasyonel kapasiteyi, ağ bağlantısını ve genel hizmet ve ekipman kalitesini önemli ölçüde azaltan ve ülkede sık görülen elektrik kesintilerinden kaynaklanan zorluklara yüksek oranda maruz kalmaktadır. Elektrik kesintileri bu nedenle son birkaç yılda Güney Afrika'da iş yapmak açısından yaygın bir risk haline gelmiştir. Bu nedenle, hizmet sağlayıcılar müşterilerine sürekli güç kaynağı sağlamak için maliyetli alternatifler kullanmak zorunda kalmaktadır.

Fintech

2017 Güney Afrika Merkez Bankası (SARB) bünyesinde bir Fintech Birimi kurulmuştur. SARB bünyesindeki Fintech Birimi, kripto varlıkları, merkez bankası dijital para birimlerinin sınır ötesi etkileri ve istikrarlı madeni paralar gibi konularda çalışmaktadır.

<https://www.resbank.co.za/en/home/quick-links/fintech>

Güney Afrika'nın en büyük şehri ve finansal başkenti olan Johannesburg'un, Standard Bank Group, FirstRand, Absa Group, Nedbank Group ve Investec gibi Afrika'nın önde gelen banka ve finans kuruluşlarından bazılarının ev sahipliği yapması onu Afrika için potansiyel bir fintech merkezi haline getirmektedir.

Yapay zekâ ve büyük veri

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde şirketlerin yaklaşık yarısının organizasyonlarında aktif olarak yapay zekâyı kullandıkları tahmin edilmektedir. 2019-2025 yılları arasında ise, yapay zekâyı yapılan harcamanın 2025 yılına kadar 651,4 milyon ABD dolarına ulaşması beklenmektedir.

<https://www.marketresearch.com/TechInsight360-v4166/South-Africa-Artificial-Intelligence-AI-12296165/>

Ulaştırma

Ülkede ulaşım altyapısı oldukça gelişmiş durumda olup ülke Afrika kıtasında bulunan en iyi ulaşım altyapısına sahip ülkedir. Büyük çaplı ve etkin limanlar, yaygın ve genel olarak iyi bakım gören uluslararası ve şehirlerarası kara ulaşım ağı, özellikle ABD ve Avrupa ile oldukça iyi havayolu bağlantıları mevcuttur. Asya ve Afrika'nın diğer bölümleriyle de hava ulaşımı bağlantıları artmaktadır.

Fakat ulaşım ağının neredeyse tamamı sadece büyük şehirler arasındaki bağlantılar için gelişmiş düzeydedir. Kasaba ve diğer küçük yerleşimlerin bulunduğu kırsal kesimde karayolu ve demir yolu ulaşım ağı oldukça zayıftır.

Ulaşım ağındaki sorunlar raylı sistem ve limanlarda büyük çaplı yatırım ihtiyacına yol açmıştır. Toplu ulaşım sisteminin yetersizliği sebebiyle özel araçlar şehirlerde taksi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Uber hizmeti ülkede yaygın ve nispeten güvenli bir ulaşım alternatifidir.

GAC'nde liman yatırımları harcamalarında da büyük artışlar görülmektedir. İki ana liman olan Cape Town ve Durban limanlarında yaşanan kargo geçişlerinde son yıllardaki büyük artış ülkede liman yatırımlarına olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır.

Ülkede, liman hizmetlerindeki gecikmeler ve liman ücretlerinin yüksekliğine çözüm amacıyla önümüzdeki dönemde liman kapasitesinin geliştirilmesine yönelik yatırımların artması beklenmektedir. Zira, Durban limanındaki bazı kısımların ve Ngqura Konteynır terminalinin modernizasyonu için yakın zamanda ihaleye çıkmıştır.

<https://www.transnet.net/TenderBulletins/TC/Lists/Tenders/AllItems.aspx>

<https://www.transnetnationalportsauthority.net/Supply%20Chain/Pages/Tender-Notices.aspx>

Bir kamu iktisadi teşebbüsü taşımacılık ve lojistik şirketi TRANSNET, ülkedeki liman ve demiryolları işletmesinden sorumlu ana idari otoritedir. Son yıllarda TRANSNET'in yapısını değiştirmeye çalışan Hükümet, ülkenin ticari limanlarını işletme görevi için Transnet Ulusal Limanlar Otoritesi (TNPA) adında TRANSNET'ten bağımsız bir yan kuruluş kurma kararı almıştır.

Bağımsız bir Ulusal Limanlar Otoritesi'nin kurulması ile, limanlardan elde edilen kira, denizcilik hizmetleri, kargo taşımacılığı gibi gelirlerin yalnızca limanların altyapısının iyileştirilmesi için harcanması amaçlanmaktadır.

TRANSNET'in diğer bir yan kuruluşu olan TRANSNET Liman Terminalleri (Transnet Port Terminals) ise 2000 yılında kurulmuş olup, ülkenin ihracata dayalı büyüme stratejisinin desteklenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Güney Afrika ithal ve ihraç mallarının çoğu, Güney Afrika'nın yedi lojistik limanı, Richards Bay, Durban, Saldanha, Cape Town, Port Elizabeth, Doğu Londra ve Ngqura Limanı aracılığıyla taşınmaktadır.

TRANSNET Port Terminals konteynır, dökme mineral, tarımsal dökme yük ve Roro operasyonlarını yönetmekte olup Durban, Ngqura, Port Elizabeth ve Cape Town'da konteyner terminallerini işletmektedir.

İlave olarak ülke limanlarında özel şirketlere liman terminallerini işletmek ve denizcilik hizmetleri sağlamak üzere lisans da verilmektedir. Bidvest Group ve Bidvest Freight'in bir parçası olan Bidfreight Liman Operasyonları, Güney Afrika'nın yedi ticari limanında terminallerin işletilmesi, depolama, yük taşımacılığı ve kargonun gemide elleçlenmesi alanlarında faaliyet göstermektedir.

Ülkedeki diğer özel terminal işletmecileri, Richards Bay limanında Richards Bay Kömür Terminali, Durbanda kömür, manganez ve bakır cevheri ve şeker gibi dökme yüklerin lojistiğinin yapıldığı Bulk Connections ve yine Durban'da Güney Afrika Şeker Terminal işletmesi'dir.

Güney Afrika Cumhuriyeti havaalanı ağında 135 lisanslı, 19 askeri havaalanı, 1.300 civarında da lisanssız havaalanı bulunmaktadır.

Yolcu kapasitesi itibariyle en önemli havaalanları:

- OR Tambo Uluslararası Havaalanı, Johannesburg, Gauteng
- Cape Town Uluslararası Havaalanı, Cape Town, Western Cape
- King Shaka Uluslararası Havaalanı, Durban, KwaZulu-Natal
- Bloemfontein Uluslararası Havaalanı, Bloemfontein, Free State
- Port Elizabeth Uluslararası Havaalanı, Port Elizabeth, Eastern Cape
- Upington Uluslararası Havaalanı, Upington, Northern Cape
- East London Havaalanı, East London, Eastern Cape

- George Havaalanı, George, Western Cape
- Kimberley Havaalanı, Kimberley, Northern Cape

Dünya Bankası tarafından, gümrük uygulamaları, altyapı, uluslararası nakliyeler, lojistik yeterliliği, takip ve zamanındalık olarak 6 temel göstergenin ağırlıklı ortalamalarının alınarak ülkenin lojistik skorunun belirlendiği çalışmaya göre 2018 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti, 5 üzerinden 3,38'lik skoruyla dünya geneline ilişkin sıralamada 160 ülke arasında 33'üncü sırada yer almıştır.

2023 yılında ise Güney Afrika Cumhuriyeti Lojistik Performans Endeksinde 3,7 puanla 139 ülke içerisinde 19. sırada yer almıştır. Aynı Endekste Türkiye'nin sıralaması ise 3,4 puanla 38'dir.

Endekste ilk 5'te; Singapore, Finland, Denmark, Germany, Netherlands yer alırken, son 5 sırada ise Libya, Afganistan, Somali, Kamerun, Haiti yer almaktadır.

Maritime Intelligence tarafından yapılan ve ülkemizden Mersin, Ambarlı ve Kocaeli limanlarının ilk 100'de yer aldığı araştırmaya göre Durban limanı, Dünya'nın en işlek limanları sıralamasında 81. sıradadır. Çin'den ise 25 liman ilk 100 içerisinde yer almıştır.

Bankacılık

Ticari bankalar Güney Afrika Rezerv Bankası'nın (SARB) denetiminde faaliyet göstermekte ve Mali Hizmetler Kurulu altında yer almaktadır. (www.resbank.co.za) GAC'da bir banka olarak faaliyet gösterebilmek için, banka adayının Güney Afrika Rezerv Bankası (SARB) (idaresi altındaki Prudential Authority) tarafından banka olarak tescil edilmesi zorunludur.

Güney Afrika Cumhuriyeti (GAC) Bankalar Kanunu'nda 'bir bankanın işi', halktan mevduat talep edilmesini, bunun reklamının yapılmasını veya mevzuat kabul edilmesini içeren işlemler olarak tanımlanmaktadır. Mevduat, bir kişi veya kurum tarafından diğerine, eşit bir miktarın veya herhangi bir kısmının talep üzerine, belirli veya belirsiz bir tarihte veya kararlaştırılan koşullarda geri ödeneceği bir anlaşmaya tabi olarak ödenen para miktarı olarak ifade edilmektedir.

Ticari banka ise Bankalar Kanunu'na göre banka olarak kayıtlı ve mutlaka bankanın mevduat sahibi/müşterisi olmayan hissedarlarına ait halka açık bir şirket olarak tanımlanmaktadır.

Ülkede bankacılık faaliyetleri temel olarak 1990 tarihli Bankacılık Kanunu (Banks Act), 2007 tarihli Kooperatif-Bankalar Kanunu (Co-operative Banks Act) ve 1993 tarihli Ortaklık Bankaları Kanunu (Mutual Banks Act) çerçevesinde yürütülmektedir. 2017 tarihli Mali Sektör Düzenleme Kanunu (Financial Sector Regulation Act) kapsamında ise mali kuruluşların istikrar ve sağlamlığının sağlanmasına yönelik düzenleyici tedbirler GAC Merkez Bankası tarafından alınmaktadır.

Ülkede Bankacılık sektörü iyi düzenlenmiş modern bir sisteme sahiptir. Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından yapılan bir araştırmada GAC, dünyada finansal gelişmişlik bağlamında ilk 10 ülke arasında yer almaktadır.

GAC Merkez Bankası (Prudential Authority) istatistiklerine göre, Şubat 2022 itibariyle toplam bankacılık sektörü varlıkları 6,7 trilyon rand seviyesindedir. Standard Bank, FirstRand, Absa, Nedbank ve Investec ülkedeki en büyük beş bankadır. GAC uluslararası standartlara uyumlu gelişmiş bir bankacılık sistemine sahiptir. GAC, toplam küresel banka sektörü değerinden %0,2'lik bir pay almaktadır.

<https://www.resbank.co.za/PrudentialAuthority/Pages/default.aspx>

<https://www.resbank.co.za/en/home/what-we-do/statistics/releases/selected-statistics>

Sektördeki Büyük Oyuncular: Bankalar, yatırım bankaları, kredi birlikleri, tasarruf şirketleri, danışmanlık firmaları ve kredi kartı veren kuruluşlar dahil olmak üzere bankacılık sektöründe çok sayıda oyuncu mevcuttur.

GAC'daki 34 ticari bankadan dördü bankacılık sektörüne hakimdir. Standard Bank Group, FirstRand Ltd (First National Bank), Absa Group, ve Nedbank Group'un birlikte varlıkları, toplam bankacılık varlıklarının yaklaşık yüzde 85'ini temsil etmektedir. Standard Bank Group ise %24'lük payla sektörün lider oyuncusudur.

E-Ticaret

COVID-19 salgını ile desteklenen e-ticaret pazarı tüketici tercihlerinin hızlı bir şekilde değişmesine neden olarak on-line ticaret hacminin artmasındaki en önemli etkenlerden biri olarak ortaya çıkmıştır.

Güney Afrika'da çevrimiçi perakende sektörü üç farklı biçimde müşteri ile buluşmaktadır. İlki, herhangi bir fiziksel mağaza varlığı olmadan satış yapan çevrimiçi perakendecilerdir. İkincisi, gerçek bir fiziksel varlığı olan ve ilave olarak çevrimiçi mağazalar ile müşterilerine hibrit seçenekler sunan çok kanallı perakendecilerdir. Üçüncüsü ise, diğer satıcıların mallarını satmaları için altyapı sağlayan pazar yerleridir.

Güney Afrika e-ticaret pazarı her geçen yıl bir önceki döneme göre büyümeye ve perakende ticaret pazarından daha fazla pay almaya devam etmektedir. Ülkede 2019 yılında 17 milyar rand olan e-ticaret hacminin 2021 yılında 25 milyar randa, 2023 yılı sonunda ise 34 milyar randa ulaşması beklenmektedir. Araştırmalar, ülkede on-line satış rakamlarının son 10 yıldır sürekli olarak %20-30 oranında artış gösterdiğini ve hiç bir zaman %20 altına düşmediğini göstermektedir.

Halihazırda on-line ticaret, Güney Afrika'nın 1 trilyon randlık toplam perakende ticaretinin %2'sini oluşturmakta, ancak rakamlar e-ticaret pazarının beklenenden de hızlı büyüdüğüne işaret ediyor.

Online ticarete en çok tercih edilen ürünler olarak cep telefonu kontör yüklemeleri, tekstil, mutfak gıdaları ve pandemi etkisiyle artan fast-food ve diğer hazır gıda tüketimleri öne çıkıyor.

Başka bir araştırmaya göre ise; giyim ve ayakkabı, elektronik, medya, mobilya, ev aletleri, yiyecek ve içecek ve ilaç gibi geleneksel perakendeyi oluşturan ürünlerde oransal dağılım şu şekildedir;

- Tüketici elektroniği ve medya (%25 - %30).
- Mücevherat dahil moda ve güzellik (%20 - %30)
- Hobi, hırdavat ve DIY, ev ve bahçe (%20 - %25)
- Mobilya ve ev aletleri (%15 - %20)
- Gıda (%8 - %10)

Güney Afrika'da on-line satışlar için 2020 yılı itibarıyla ortalama kişi başı harcamanın 109 dolar, 1.500 rand civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Rakamlar 3-8 milyon Güney Afrikalı'nın düzenli olarak on-line alışveriş yaptığını gösteriyor. 2020 yılı itibarıyla internet penetrasyonu %55 civarında olduğu ülkede, yaklaşık 30 milyon Güney Afrikalı'nın herhangi bir cihaz aracılığıyla şimdiye kadar en az bir on-line alışveriş yaptığı tahmin ediliyor. Online alışveriş yapanların 3-8 milyon arasında olduğu düşünüldüğünde, on-line alışveriş yapanların toplam nüfusa oranının %8-10 arasında olduğu söylenebilir.

2020 yılı ilk üç ayında Online Satış Mağazalarının Toplam Ziyaret Sayısı: Takealot: 25,4 milyon, Makro (Massmart) : 11,2 milyon, Game (Massmart) : 4,8 milyon, Bidorbuy: 4,9 milyon

Takealot, oldukça önemli bir farkla Güney Afrika'daki en büyük çevrimiçi perakendecidir ve %20 ile %30 arasında bir tahmini pazar payına sahiptir. İkinci sıradaki Amazon dışında başka hiçbir on-line platform 2020 itibarıyla pazarın %10'undan fazlasına hakim değildir.

Pazardaki diğer on-line platformlar ise; Massmart, Superbalist (Takealot'un bir parçası), The Foschini Group, Woolworths, Zando, Bidorbuy ve OneDayOnly.

Online fast food, paket servis ve içecek pazarında ise pazarın %80 ila %90'ını kontrol eden Mr D ve UberEats bulunmaktadır. Mr D food bu alanda pazar lideridir ve çevrimiçi fast food satışlarının 2019'da 713 milyon ABD doları olduğu tahmin edilmektedir.

2020 yılı itibarıyla, Güney Afrika'nın Pick n Pay, Woolworths ve Checkers gibi üç büyük süpermarketi, çevrimiçi sipariş ve planlı yiyecek teslimat hizmeti sunmaktadır. Pick n Pay ve Woolworths bu pazarın en büyük iki oyuncusudur.

Ülkede önde gelen çok kanallı perakendecilere baktığımızda takealot'dan sonra Massmart, çevrimiçi perakende pazarındaki en büyük ikinci oyuncudur. Makro, Game, Builders gibi markaları bünyesinde bulunduran Massmart, on-line ticaret pazarının yaklaşık %10'unu elinde bulundurmaktadır.

Büyük süpermarketlerin, giyim perakendecilerinin, elektronik mağazaların, yapı marketlerin ve eczanelerin oluşturduğu çok kanallı perakendeciler pazarında Makro'nun toplam satışlarının yaklaşık %3,5'i 2020 yılında on-line olarak gerçekleşmiştir. Builders ise, yapı ve donanım malzemeleri pazarındaki en büyük on-line satış perakendecisi konumundadır.

Superbalist, Mr Price, Truworths, Woolworths, Mr D, Ubereats ve Dis-Chem (Eczane) pazardaki diğer önemli oyunculardır.

E-ticaret pazarındaki önemli oyuncular:

<ul style="list-style-type: none"> • Takealot Online (RF) • Bidorbuy (Pty) Ltd • Bolt Services ZA (Pty) Ltd • Cotton On South Africa (Pty) Ltd • Dis-Chem Pharmacies Ltd • Evetech (Pty) Ltd • JD Consumer Electronics and Appliances (Pty) Ltd, /a Hi Fi Corporation / Incredible Connection • Massmart Holdings Ltd • NetFlorist (Pty) Ltd • OneCart (Pty) Ltd • ParcelNinja (Pty) Ltd • Zara Retail South Africa (Pty) Ltd • Mr Price Group Ltd • ShopLi (Pty) Ltd • The SPAR Group Ltd	<ul style="list-style-type: none"> • Bubblestorm Management (Pty) Ltd t/a WooCommerce.com • Clicks Group Ltd • Fashion United SA (Pty) Ltd t/a Superbalist.com • The Foschini Group Ltd • Gumtree South Africa (Pty) Ltd • HomeChoice (Pty) Ltd • Jade E-Services South Africa (Pty) Ltd t/a Zando • Loot Online (Pty) Ltd t/a loot.co.za • Munyhub Online Ticketing Services (Pty) Ltd t/a Quicket • Naspers Ltd (Incorporates OLX)	<ul style="list-style-type: none"> • Spoiler Tags (Pty) Ltd t/a Raru • (Pty) Ltd t/a TAKEALOT.COM (Incorporates Mr Delivery) • Truworths International Ltd • Woolworths Holdings Ltd • Wootware Computers (Pty) Ltd • Yuppiefchef Online (Pty) Ltd • Onedayonly Offers (Pty) Ltd • OrderIn (Pty) Ltd • Pick n Pay Stores Ltd (Incorporates Bottles) • Quench Delivery (Pty) Ltd • Shoprite Holdings Ltd (Incorporates Computicket)
---	---	---

Uluslararası platformlar:

- Alibaba Group Holding Ltd
- Amazon.com Inc
- Carbonite Inc
- Shopify Inc
- Uber Technologies Inc

Araştırmalar, yalnızca Takealot'un 2020 yılında 2,9 milyon, Mr D Food'un 750.000 tekil kullanıcısı olduğunu göstermektedir.

Güney Afrika'da artan internet ve cep telefonu penetrasyonunun etkisiyle pazarın mobil uygulama kullanım oranı da çok hızlı büyümektedir. Pazarın diğer önemli bir özelliği ise on-line alışverişin genellikle gençler ve toplumun varlıklı kesimlerince tercih ediliyor olmasıdır.

Araştırmalara göre 2020 yılında ülkedeki genel web trafiğinin %75'inden fazlası mobil cihazlarda gerçekleşmiştir. Ancak, mobil uygulamalarda on-line alışveriş için ürün arama trafiğinin yoğun olmasına rağmen, alışveriş oranı düşüktür. Bu durum ise daha ziyade, ülkedeki dolandırıcılık ve sahte işlem sayısının fazla olması nedeniyle ödeme noktasında kişilerin halen masa üstü bilgisayarlarını kullanmayı tercih ettmesinden kaynaklanmaktadır.

Ülkede e-ticaret alanında en çok kullanılan mobil uygulamalar:

Mr D Food, Güney Afrika'daki en büyük dağıtım platformu olarak Apple ve Google mobil uygulamalarından iki milyondan fazla indirilmiştir. Debonairs Pizza (bir milyonun üzerinde yükleme), McDonald's (500.000 yükleme), Steers (500.000 yükleme) ve Nando's (100.000 yükleme).

Güney Afrika perakende sektöründeki büyük oyuncular, on-line ticareti gelecek için yatırım yapılacak bir alan olarak görüyor ve bu alandaki yatırımlarını her geçen gün artırmaktadırlar. Artan internet ve mobil cihaz penetrasyonu, internet hizmetinin ucuzlaması, teknolojik yeniliklerin on-line ticareti her geçen gün daha da kolaylaştırması, lojistik sektörünün on-line ticaret hacmine hızlı uyum sağlaması, on-line alışverişe artan güven, güvenli ödeme araçlarındaki gelişim, genç ve orta sınıfın on-line alışverişi daha fazla tercih ediyor olması gibi sebepler nedeniyle sektöre yönelik olumlu beklentiler devam etmektedir.

Araştırmalar, on-line satışlardaki yıllık büyümenin gelecekte %30'un üzerinde olacağını öngörüyor. Online perakendenin toplam pazardaki payının 2022'de %2'yi aşarak 2023'e kadar yaklaşık %4'e yükselmesi bekleniyor.

Zaman içerisinde Güney Afrika'nın bölge ve komşu ülkeler için bir e-ticaret lojistik merkezi olarak ortaya çıkması beklenmesine rağmen, GAC e-ticaret pazarının bazı giriş engellerini de bünyesinde barındırdığı söylenebilir.

Öncelikle, Güney Afrika'da çevrimiçi perakende pazarı hala oldukça küçüktür. İlave olarak ürünlerin maliyetine göre teslimat giderleri oldukça yüksektir. Kargo hizmetlerinin güvenilirmezliği ve nakliye sırasındaki kayıp ve çalıntı ürün oranlarının yüksekliği pazarın diğer önemli bir dezavantajıdır.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Güney Afrika Cumhuriyeti iş dünyası yabancı yatırımcılar için belirgin çelişkilerin görülebildiği bir ülkedir. Nüfus yapısı çeşitlilik arz etmekte olup, ülke insanı oldukça sıcak ve misafirperver özellik taşımaktadır. Misafir olarak kabul ettikleri ziyaretçileri evlerinde yemeğe davet etmeleri sıkça görülen bir olgudur. Ancak, bir yandan da adi suç oranı yaygın olup, ülkede olabildiğince ihtiyatlı hareket etmek gerekmektedir.

GAC'ta zenginlik ve yoksulluk iç içe geçmiş durumdadır. Gelir dağılımında uçurumlar sözkonusudur. Bu nedenle altyapısını hızla geliştirmeye çalışan ve kapsayıcı büyümeyi yakalama gayreti içinde olan ülkede kültürel yapı da dinamik ve değişkendir.

İş yapma kültürü itibariyle güvene dayalı ilişki kurma çabası esastır; bu kapsamda, ilk temasta hızlı karar alınması beklenmemeli, karşı tarafta güvenilirlik ve kalıcılık algısının oluşturulmasına çalışılmalıdır. Yerel düzeyde temsilcisi, acentesi, yerleşik ofisi bulunan firmalarımızın piyasada daha avantajlı olabildiği gözlemlenmektedir.

Öte yandan, kıta genelinde olduğu gibi yanıltıcı işlem vakaları ile de sıklıkla karşılaşmakta olduğundan, ticari işlemlerde muhatap firmaların arka plan araştırmasının iyi yapılması, olağandan sapma gösteren durumlarda azami ihtiyatla hareket edilmesi önemlidir. Ciddi ve güvenilir firmalar akreditifli işlem yapmaktan kaçınmayacaktır.

Para Kullanımı

Ülkede döviz transferine yönelik kontrol mekanizması bulunmakta olup, dış ticaret işlemleri ile yabancı sermayeli şirketlerin kar transferleri gibi hususlarda GAC Merkez Bankasına bildirim yapılmak suretiyle döviz transferi gerçekleştirilebilmektedir. Döviz kontrolleri uluslararası ticareti olumsuz etkilememekte, ülkede bankacılık sistemi etkin işlemektedir.

<https://www.resbank.co.za/RegulationAndSupervision/FinancialSurveillanceAndExchangeControl/Legislation/Pages/default.aspx>

Döviz değiştirmek isteyen kişilerden pasaport fotokopisi alınmaktadır (GAC vatandaşları dahil). Ayrıca, ülkede döviz kurlarında alış-satış fiyat aralığı oldukça yüksektir, %2–3 arasında değişen oranlarda komisyon ücreti alınmaktadır. Tabelalardaki kurlar yerine içerdeki kurların geçerli ve olduğu uygulamada görülmüştür, bu sebeple sormadan değişim yapılmaması tavsiye edilmektedir.

Ülkede kredi kartı kullanımı yaygın olup, seyahatlerde yüksek miktarda nakit taşınmaması güvenlik açısından dikkat edilmesi gereken bir husustur.

Ülkede adi suç oranı yaygın olup, olabildiğince ihtiyatlı hareket etmek gerekmektedir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Ülkemiz vatandaşları Güney Afrika Cumhuriyeti'ne turistik ve iş amaçlı seyahatlerinde 30 güne kadar ikamet süreli giriş vizelerini sınır kapılarında herhangi bir ücret ödemeksizin alabilmektedir. Bu çerçevede, gidiş-dönüş uçak bileti, otel rezervasyonu ve pasaport ile ülkeye giriş yapılabilmektedir. (Detay bilgi için; GAC Ankara Büyükelçiliği Konsolosluk Tel: 0312-405 68 71 – 405 68 61)

Öte yandan; 30 günü aşan iş seyahatlerine ilişkin vize için gerekli evraklar: GAC Büyükelçiliğinden alınıp doldurulacak bir başvuru formu; en az 6 ay geçerli bir pasaport; 1 fotoğraf; GAC'den bir davet mektubu, gidiş-dönüş uçak bileti; otel rezervasyonu ve vize ücretidir.

Ayrıca, seyahat vizesinin yanı sıra ülkede geçici ikamete imkan veren, çalışma ve öğrenim amaçlı olanlar da dâhil çeşitli vize türleri bulunmaktadır.

(<http://www.dha.gov.za/index.php/immigration-services/types-of-visas>)

Sağlık tedbirleri

GAC, HIV/AIDS hastalığı oranının dünyada en yüksek olduğu ülkelerdendir.

Güney Afrika'ya seyahat edecek vatandaşlarımızın, Sağlık Bakanlığımızın web sayfasında belirtilen sağlık tedbirleri bağlamında seyahat öncesinde aşı gerekliliklerini kontrol etmeleri önemlidir. (T.C. Sağlık Bakanlığı: <http://www.seyahatsagligi.gov.tr/Site/SaglikBilgisi/ZA>)

Ülke büyük ölçüde sıtma vb. bulaşıcı hastalıklardan ari olmakla ve şehirlere gerçekleştirilecek iş seyahatlerinde aşı gereksinimi bulunmamakla birlikte, vahşi doğa parklarının bulunduğu Kruger milli parkı vb. yerler için aşı yaptırılmasına ihtiyaç olabilmektedir.

Şebeke suyunun kaynatılarak yemeklerde, çay, kahve gibi sıcak içeceklerin yapımında veya el-yüz yıkama, diş fırçalama gibi kişisel temizlik faaliyetleri amacıyla kullanılmasında sorun olmamakla birlikte, içme suyu olarak marketlerde satılan şişe suyunun tüketilmesi sağlık tedbirleri bakımından tavsiye edilir.

Güvenlik

Güvenlik açısından ülkeyi ziyaret edecek iş insanlarımızın azami seviyede dikkatli ve tedbirli olması gerekmektedir. İş insanlarımızın, özellikle tehlikeli olduğu bilinen semtlere ve bilmedikleri yerlere gitmemeleri; üzerlerinde değerli mücevher, saat ve benzeri aksesuar ile yüksek miktarda nakit bulundurmamaları; kişisel cüzdan, cep telefonu, taşınır bilgisayar ve benzeri elektronik eşyaları fark edilecek şekilde taşımamaya özen göstermeleri önemlidir.

Ayrıca, özellikle belirli semtler dışında ve akşam saatlerinde hiçbir zaman dışarıda yürünmemesi, risk alınacak yerlere gidilmemesi, şehir içi seyahat için sağdan akan trafikte araç kullanma tecrübesi varsa araç kiralınması veya olağan taksilerden ziyade daha güvenli olduğu kabul gören şoförlü araç kiralama veya Uber hizmetinin tercih edilmesi tavsiye edilmektedir.

Johannesburg-Pretorya-OR Tambo Havalimanı hatlarında faaliyet gösteren hafif raylı hızlı tren sistemi Gautrain güvenlidir, ancak istasyon çıkışlarında ihtiyatlı olunması gerekmektedir.

Güvenlik açısından ülke içi sosyal gruplar arası sorunlar GAC'nde diğer Afrika ülkelerine göre daha derin olup, farklı kesimler arasındaki ayrışma günlük hayatta hissedilmektedir. Ülkeye seyahatlerde ırkçı veya ayrımcı olarak algılanabilecek her tür hareket ve söylemden kaçınılması önemlidir.

Polis ve özel güvenlik görevlileri önemli bölgelerde sürekli devriye gezerek kontrolü sağlamaya ve özellikle yabancıların güvenlikleri için dikkatli ve uyanık hareket etmeye çalışmaktadır. Ülkede mesken ve işyerlerinde özel güvenlikle koruma yaygındır, ancak bireysel veya heyet halinde iş seyahatleri esnasında koruma, silahlı koruma hizmeti alınması gibi bir ihtiyaç bulunmamaktadır. Seyahatlerde, yukarıda da değinildiği gibi dikkat çekici, pahalı giyimden kaçınılması önemlidir. Ülke ticaret erbabının, çok büyük kurumsal şirket temsilcisi değilse, günlük faaliyetlerinde takım elbise tercihi genel olarak bulunmamaktadır.

İş seyahatlerinde dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise şirketlerin ve iş yerlerinin özel güvenlikle korunuyor olması nedeniyle, önceden alınmış randevu olmaksızın işyerlerine ziyaretin ve iş görüşmesi yapmanın istisnai haller dışında mümkün olmadığıdır.

Resmî Tatiller ve Mesai Saatleri

Hafta içi kamu mesai saatleri pazartesi–cuma günleri 08.00–17.00'dır (Kurum bazında değişiklik gösterebilir).

Ülkede bankalar cumartesi günleri de yarım gün açıktır. Hafta sonu tatili cumartesi ve pazar günleridir. Resmi tatil takvimi: <https://www.gov.za/about-sa/public-holidays#2024>

Not: Kanun gereği resmi tatil pazar gününe denk gelmesi durumunda takip eden pazartesi günü resmi tatil ilan edilmektedir. İş seyahatlerinin planlamasında resmi tatil günlerinin yanısıra yukarıdaki internet sitesinden de görülebilen okul takviminin de dikkate alınması önemlidir. Ülkede, okul tatilleri ile birleşen resmi tatilleri uzatma ve genel olarak gün birleştirme imkanlarını kullanma eğilimi yaygındır. Özellikle aralık ve ocak ayları yaz tatili ayları olup, çoğu şirket aralık ayının ilk haftasından ocak ortasına kadar sınırlı sayıda personelle rotasyon usulü çalışır veya kapanır.

Yerel Saat

Güney Afrika Cumhuriyeti (GMT +2) yerel saat dilimindedir. Türkiye ile arasında yıl boyunca sabit 1 saatlik fark bulunmakta olup, ülkemiz GAC'nden bir saat ileridedir.

GAC'nin uluslararası telefon kodu +27'dir. Başlıca şehirlerin telefon kodları şöyledir: Johannesburg: 11, Pretoria: 12, Cape Town: 21, Durban: 31, Port Elizabeth: 41.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Raporunda² 2019 yılında 189 ülke içerisinde 82. sırada kendisine yer bulan Güney Afrika Cumhuriyeti, 2020 yılında iki basamak gerileyerek yine 190 ülke içerisinde 84. sırada yer almıştır.

Ülkenin, 2018 Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Raporunda da yine 82. sırada yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda, son yıllarda ülkenin bu alanda önemli bir ilerleme kaydedemediği görülmektedir.

Uzun yıllardır düşük büyüme performansı sergileyen ülkede sürdürülebilir ve istihdam yaratan büyüme hedeflerinin yakalanmasını teminen yatırım ortamının iyileştirilmesini sağlayacak reformlara, altyapı yatırımlarına ve kamu-özel sektör işbirliklerine hız verilmesi öngörülmektedir.

Şirket Türleri

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde şirketlerin kuruluş, işleyiş ve denetim esasları "2008/71 sayılı Şirketler Kanunu (Companies Act)" hükümlerine tabidir ve şirket kurulumu işlemleri Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren Şirketler ve Fikri Mülkiyet Hakları Komisyonu (Companies and Intellectual Property Commission-CIPC) nezdinde gerçekleştirilmektedir.

Kar amaçlı olan veya kar amacı gütmeyen şirketler olarak iki ana kategoride şirket kurulumu mümkün olup şirket kurulumu için öncelikle CIPC'ye başvurulması gerekmektedir.

Kar amaçlı şirketler:

- Kamu şirketi (state owned company-SOC)
- Özel şirket (private company- Proprietary Ltd/(Pty) Ltd): kamu şirketi olmayıp, hisseleri devredilemez veya kamuya arz edilemez şirkettir.
- Şahıs şirketi (personal liability company-Incorporated/Inc.): özel şirket tanımını karşılayan ancak kuruluş sözleşmesinde şahıs şirketi olduğu belirtilen şirkettir. Daha ziyade, doktorlar, mühendisler, avukatlar gibi meslek sahipleri tarafından tercih edilir.
- Kamuya açık şirket (public company (Limited/Ltd): yukarıdakilerin dışındaki (hisseleri devredilebilir ve kamuya arz edilebilir) şirketlerdir. Söz konusu şirketler hisseleri kamuya arz edilerek sermaye toplamak üzere kurulur ve borsada listelenir.
- Yabancı şirket şubesi (external (foreign) company): Yurtdışında kurulu olan ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nde ayrıca şirket kurulumu gerçekleştirilmeden iş yapmak isteyen tüm şirketlerin, GAC'nde yabancı şirket (şube) olarak tescil edilmesi gerekmektedir.

Şirket kurma prosedürü nispeten kolay ve mali açıdan az külfetlidir. Kar amaçlı şirketler bir veya birden fazla kişi tarafından kurulabilir. Bu şirketlerin, kamuya açıksa en az üç, değilse en az bir yöneticisinin bulunması gerekir.

Şirket kurulması aşamasında faydalanılacak linkler; https://www.cipc.co.za/?page_id=2185

² Eylül 2021'de, Dünya Bankası Grup yönetimi, bundan sonra Doing Business raporu yayımlamama kararı aldı. Bu raporda bu nedenle 2020 Dünya Bankası Raporu esas alınmaktadır.

İlave Bilgi Kaynakları ve Güney Afrika Cumhuriyeti İle İlgili Eyalet Yönetimlerinin Ekonomi, Ticaret ve Yatırım Rehberleri:

Mazars Guide to Doing Business in South Africa:

<https://www.mazars.co.za/Home/About-us/News-events-and-publications/Our-publications/Mazars-guides/Guide-to-Doing-Business-in-South-Africa-2018>

E-Kitaplar:

<https://www.globalafricanetwork.com/e-books/>

https://store.fitchsolutions.com/all-products?country=South+Africa&gclid=Cj0KCQjw78yFBhCZARIsAOxgSx1_6Gxpn7rkXsHkTLZCfrSpsDWCID_4XynEAtjLKkF3fQqfG69DnioaAvSqEALw_wcB

Şube Açmak

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yabancı bir şirketin şube veya ofis kurulumu ile ilgili hükümler Companies Act 71 of 2008 (the Act”) and the Companies Amendment Bill (B40 of 2010) Yasası'nın 'Registration of External Companies and Registered Office' başlıklı 23. maddesinde düzenlenmiştir.

İlgili mevzuat gereği Güney Afrika Cumhuriyeti'nde kurulacak yabancı şirketler kar amacı güden ve kar amacı gütmeyen şirketler olarak ikiye ayrılmakta ve kurulacak bu yeni şirket kâr amacı güden veya kâr amacı gütmeyen bir şirket olup olmamasına bakılmaksızın yabancı bir şirket olarak kabul edilmektedir.

Öncelikle kurulacak şirketin kar amacı güden bir şirket mi yoksa kar amacı gütmeyen bir şirket mi olacağına karar vermek gerekiyor. Zira bu tercihe göre şirket kurulum aşamaları ve şartları farklılaşmaktadır.

Kar amacı güden şirket şubesi kuruluşlarında iki farklı özellikte şirket kurmak mümkündür.

a. PTY LTD.: Güney Afrika'da yabancı sermayeli bir şirket kurarken en çok tercih edilen şirket yapısının PTY LTD olduğu görülmektedir. Bu şirket türünde hissedarlık açısından herhangi bir kısıtlama yoktur. Şirketin tamamı yabancı bir şirkete veya kişiye ait olabilir, ancak bu şirket tanım gereği her ne kadar yabancı sermayeli bir şirket olsa da Güney Afrikalı bir şirket konumundadır.

PTY LTD. ayrı bir tüzel kişilik olarak kurulacağı için hak ve sorumlulukları Şube olarak (Branch) kurulacak şirkete göre daha kapsamlıdır.

b. External Branch: Bu şirket tipinde halihazırda başka bir ülkede faaliyet gösteren ancak benzer operasyonları Güney Afrika Cumhuriyeti'nde de bir şube aracılığıyla yürütmek isteyen bir şirket sözkonusudur. Bu şirket tipinde de yine kurulum için hukuki bir süreç gerektiği için şirketin ayrı bir yasal statüsü vardır ama bu PTY LTD.'de olduğu gibi ayrı bir tüzel kişilik değildir. External Branch olarak kurulacak yabancı şirketler bu özelliği ile PTY LTD. olarak kurulacak şirketlerden ayrılmaktadır. Bu şirket türünde şirketin idaresinden sorumlu ve yetkili kişinin Güney Afrika'da yerleşik tek bir gerçek kişi olması yeterlidir.

Güney Afrika'daki kurulacak yabancı şirketlerin (PTY veya Branch) yabancı mülkiyet oranlarında herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Yabancı şirket isterse yerel bir şirkete ortak olabilir isterse %100'üne sahip olunacak yeni bir şube açabilir. Vergilendirme, kambiyo rejimi, yabancı işçi çalıştırma gibi hususlar bakımından her iki tür şirket de aynı hükümlere tabidir.

Kurulacak yabancı şirketin, ülkede faaliyet göstermeye başladıktan sonra 20 gün içerisinde CIPC'ye (Companies and Intellectual Property Commission- <https://www.cipc.co.za/>) "External company" olarak kaydolması gerekir. Şirket kurulumu 400 rand civarında bir kayıt ücretinin CIPC'ye ödenmesi ve şirketin ana sözleşmesinin ('Memorandum of Incorporation') kuruma sunulması ile tamamlanmaktadır. Bu işlemler on-line olarak da yapılabilmektedir.

Kar amacı gütmeyen şirket kurulumlarında ise mülkiyet bir devlet organına, başka bir tüzel kişiye ya da en az 3 kişiden oluşacak bir kurula ait olabilir. Bu şirket tipinde kurulum aşamasında ve devamında 3 veya daha fazla sayıda gerçek kişiye ihtiyaç olup Şirket, ilgili Kanununda belirtilen özel bazı kurallara bağlıdır.

Temsilcilik Açmak

Mevzuat gereği Güney Afrika Cumhuriyeti'nde sıfırdan yabancı sermayeli bir şirket ya da yabancı bir ülkede faaliyet gösteren bir şirketin şubesini (Branch) açmak mümkün iken, yabancı bir şirketin Temsilcilik Ofisi altında bir şube açması durumu mevzuatta tanımlanmamıştır. Ülkemiz dahil belirli ülkelerde ana şirketin faaliyet alanlarında başka bir ülkede pazar araştırması yapmak, ana şirketin potansiyel müşteri ve ortakları ile ilişkiler geliştirmek amaçlı kurulan Temsilcilik Ofisleri veya İrtibat Ofisleri Güney Afrika mevzuatında sayılan şirket türlerinden biri değildir.

Şirket feshi

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde aktif bir şirketin sahibinin ya da herhangi bir üçüncü kişinin talebi üzerine şirketin malvarlığının bulunmaması veya malvarlığının yetersizliği nedeniyle faaliyetlerine son verilmesi istenebilir.

Bu durumda şirketin CIPC'de tutulan kaydının silinmesi gereklidir. Kayıtan silinme, birbirini izleyen iki veya daha fazla yıllık sicil ücretinin ödenmemiş olması durumunda da otomatik olarak başlayan bir süreçtir. Bu durumda CIPC tarafından şirkete iadeli taahhütlü posta veya alternatif elektronik iletişim yöntemleri ile bilgilendirme yapılmakta ve devamında aynı durumun devam etmesi halinde şirket aktif faaliyette olmadığına hükmedilerek ticaret sicilinden silinmektedir.

Şirketin kaydını ticaret sicilinden sildirmek ve şirketi kapatmak için izlenmesi gereken adımlar;

- CIPC'ye ilgili şirketin faaliyet göstermediğini veya malvarlığının kalmaması/yetersiz olması nedeniyle faaliyetlerini yürütmesinin mümkün olmadığını ifade eden ve vergi numarasını içeren imzalı bir başvuru yapılması,

- İkinci olarak, başvuruyu destekleyici vergiden muafiyet belgesi veya Güney Afrika Gelir İdaresi'nden (South African Revenue Service-SARS) şirketin herhangi bir vergi borcunun olmadığına dair yazılı onay,
- Kaydının silinmesi talep edilen şirket için başvuruyu yapanlardan herhangi birinin onaylı kimlik fotokopisi gibi bilgi ve belgelerin sunulması,
- Son olarak olarak bu şirketin kaydının silinmesine yönelik başvuru belgelerinin aşağıdaki link aracılığıyla sisteme yüklenmesi ya da email yoluyla CIPC'ye iletilmesi gerekmektedir.
- Şirketin kaydının silinmesi talebine yönelik on-line başvuru linki;
  - <http://www.cipc.co.za/index.php/manage-your-business/manage-your-company/private-company/changing-status-your-company/>
  - e-mail: deregistrations@cipc.co.za

Kayıt silme işlemi başvurunun yapıldığı tarihten başlayarak 10 iş günü içerisinde işleme konulmakta ve sürecin tamamlanması 3 ayı bulabilmektedir. Bu süre sonunda şirket sahibine nihai kayıt silme tebligatı yazılı olarak yapılmaktadır.

Kayıt silinen şirketlerin listesi yine CIPC tarafından internet sitesinde yayınlanmaktadır.

Şirket Birleşmeleri, Devralmalar ve Rekabet Hukuku

Mevzuat: 1 Mayıs'tan 2011 bu tarafa Güney Afrika'daki tüm devralma ve halka açık birleşme ve satın alma faaliyetleri 2008 tarihli 71 Sayılı Şirketler Yasası (The Companies Act No 71 of 2008) ile düzenlenmektedir. Şirketler Yasası ve alt düzenlemeleri Yönetmelikler şirket birleşmelerini ve devralmaları düzenleyen ana hukuki metinlerdir.

1998 tarih ve 89 sayılı Rekabet Kanunu (the Competition Act No 89 of 1998/(Anti-tröst Law), 2012 tarih ve 19 Sayılı Mali Mali Piyasalar Kanunu (The Financial Markets Act No 19 of 2012 /FMA), 2012 tarih ve 19 Sayılı South African Insider Trading and Market Abuse Legislation ve 2017 tarihli ve 9 Sayılı Financial Sector Regulation Act (FSRA) finansal sistemi yeniden yapılandırmak ve rekabeti sağlamak üzere yürürlüğe girmiş diğer yasalardır.

1998 tarih ve 89 sayılı Rekabet Kanunu (the Competition Act No 89 of 1998/(Anti-tröst Law) gereğince birleşme ve devralmaların piyasa rekabeti üzerindeki muhtemel etkisinin ve kamu çıkarının bu işlemlerden ne ölçüde etkileneceğinin analiz edilmesini gerektirmektedir.

1998 tarihli Rekabet Yasası, Güney Afrika'da ekonomik faaliyetlere etkisi olabilecek tüm birleşme ve devralmaları düzenleyen temel Yasa'dır. İlave olarak, Güney Afrika Cumhuriyeti dışında gerçekleşse bile ülkeye etkisi olabilecek tüm birleşme ve devralma işlemleri ilgili Yasa çerçevesinde kontrol hükümlerine tabidir.

İdari Otoriteler: Rekabet Komisyonu, piyasadaki firmalar arasındaki rekabeti düzenlemek için 1998 tarih ve 89 sayılı Rekabet Kanunu ile kurulmuş üç bağımsız yasal organdan biridir. Diğer organlar, Rekabet Mahkemesi ve Rekabet Temyiz Mahkemesidir. Komisyon, rekabet rejiminde inceleme, soruşturma ve kovuşturma kurumu iken, Mahkeme yargı merciidir. Temyiz Mahkemesi ise Mahkeme kararlarına karşı yapılan temyiz başvurularını karara bağlar.

Organların her biri birbirinden ve Devletten bağımsız olarak işlev görse de, Komisyon ve Rekabet Mahkemesi idari olarak Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığına (DTIC) karşı sorumludur, Temyiz Mahkemesi ise yargının bir parçasıdır.

Devralmalar, Şirketler Yasası uyarınca oluşturulan ve devletin bağımsız bir organı olan Devralma Düzenleme Heyeti (The Takeover Regulation Panel) tarafından düzenlenir. Heyet, 2008 tarihli 71 Sayılı Şirketler Kanunu'nun (Kanun) 196. maddesi uyarınca tüzel kişi olarak kurulmuş olup, Ticaret ve Sanayi Bakanı'na rapor vermektedir.

Güney Afrika Cumhuriyeti genelinde yargı yetkisine sahip olan Heyet, bağımsız olup Anayasaya, Kanun veya Bakan tarafından kendisine verilen görevleri yerine getirmektedir.

Rekabet Komisyonu (Komisyon) birleşmelerin ve devralmaların araştırılması ve değerlendirilmesinden sorumlu idari otoritedir. Komisyon, küçük (small) ve orta ölçekli (Intermediate) birleşmelerde onaylama, yasaklama veya şart koyma yetkisine sahip iken büyük (Large) birleşmeler konusunda ise Rekabet Mahkemesine tavsiyelerde bulunmakla yükümlüdür.

Rekabet Mahkemesi birincil yargı organı olarak Rekabet Kanunu açısından yasaklanmış davranışlar hakkında hüküm veren ve Kanun kapsamında cezaların uygulanmasından sorumlu olan kuruluştur. Mahkeme ayrıca büyük birleşmelerin onaylanmasından sorumludur. Rekabet Komisyonun kararlarına ilişkin itirazlar ve incelemeler ise Rekabet Mahkemesinde görülür.

Rekabet Temyiz Mahkemesi ise üç Yüksek Mahkeme yargıcından oluşur ve Anayasa Mahkemesinin özel izni le temyiz yetkisini kullanır.

Uygulama: Rekabet Yasasına göre Birleşme, bir veya daha fazla firmanın doğrudan veya dolaylı olarak başka bir firmanın tamamı veya bir kısmı üzerinde doğrudan veya dolaylı kontrol elde etmesi veya kurması durumunda meydana gelir.

Rekabet Kanunununda detaylı olarak tanımlanan gerek orta ölçekli gerekse büyük ölçekli birleşme ve devralmalar öncesi Güney Afrika Rekabet Otoritelerine bir bildirimde bulunulması ve ilgili Yasa kapsamında bir Ön Onay alınması zorunludur.

Birleşme ve devralma taleplerinin incelenmesi aşamasında ilk olarak bu işlemlerin piyasa rekabetini engelleyip engellemeyeceği ya da azaltıp azaltmayacağı, ikinci olarak ise kamu yararı çerçevesinde bu işlemlerin belirli bir bölge ve sektör, istihdam, tarihsel olarak dezavantajlı sınıflar tarafından sahip olunan küçük ve orta ölçekli işletmeler ve ulusal endüstrilerin uluslararası pazardaki rekabet edebilirliği üzerindeki etkileri incelenmektedir.

Bu çerçevede, rekabete aykırı etkisi olmayan bir birleşme, örneğin önemli iş kayıplarına kamu yararına veya yerel tedarik üzerinde olumsuz bir etkiye neden olacaksa yasaklanabilmektedir.

Kanun, birleşme ve devralma işlemlerinin, halka açık şirketler, belirli istisnalara tabi olmakla birlikte kamu şirketleri ve özel şirketler için geçerli olabileceğini hükme bağlamıştır.

Birleşme ve devralmalarda yabancılara Güney Afrika Merkez Bankasının izni olmadan hisse devri yapılamamaktadır. Ülkede döviz kontrol rejimi olduğu için bir kimse Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yerleşik olmayan bir yabancıya şirket hisselerini Güney Afrika Merkez Bankasının Döviz Kontrol Departmanının izni olmadan devredemez. Bu işlemler genellikle Merkez Bankasının yetkilendirdiği Bankalar aracılığıyla yapılmakta olup Bankalar genellikle bu işlemlere onay vermektedir.

Ülkede, yerleşik olmayanlar için ise borsada işlem gören bir şirketin hisselerini satın alma noktasında döviz kontrolü yoktur. Ayrıca, borsada işlem gören şirketler tarafından yerleşik olmayanlara temettü ödenmesine veya yabancı yatırımcılara sermayenin geri gönderilmesine ilişkin kısıtlamalar da bulunmamaktadır.

Birleşme ve devralmalarda eğer her iki şirket de Borsada işlem gören halka açık şirketler ise ve teklif söz konusu şirketlerin piyasa değerinin %25'inden fazla ise her iki şirketin de hissedarlarının birleşmeyi ve ya devralmayı onaylaması gerekmektedir.

Hiçbir taraf, rekabet otoritelerinin önceden ön onayı olmaksızın orta veya büyük ölçekli bir birleşme gerçekleştiremez. Orta veya büyük ölçekli bir birleşmenin tarafları, şartlı veya koşulsuz olarak birleşme talebinin idari otoritelerce onaylanmasını beklemek zorundadır. Küçük birleşmeler zorunlu bildirimde tabi değildir. Ancak, küçük bir birleşmenin tarafları, uygulamadan önce gönüllü olarak bildirimde bulunabilirler. Bu bildirimde bulunulmadığı takdirde, ilgili Yasalarda belirtilen cezai müeyyideler uygulanabilmektedir.

Uygulamada küçük ve orta ölçekli birleşme taleplerinin genellikle üç ay veya daha kısa sürede onaylanırken, büyük birleşmeler için sürecin daha uzun sürdüğü görülmektedir.

Ülke içerisinde veya Güney Afrika Cumhuriyeti'ne etkisi olacak şekilde ülke dışında olan birleşme ve devralmalar, aşağıdaki eşikler içerisinde ise Rekabet Komisyonu'na bildirilmek zorundadır.

Öngörülen eşikleri karşılamayan birleşmeler için, Komisyon, birleşmenin rekabeti önemli ölçüde engelleyebileceği veya azaltılabileceği görüşündeyse veya kamu yararına yönelik endişeler taşıyor ise, birleşmenin gerçekleşmesinden itibaren 6 ay içinde yine Komisyona bir bildirimde bulunulmasını isteyebilir.

Rekabet Yasasına göre, satın alan firmanın ve hedef firmaların toplam Güney Afrika cirosu veya varlıklarına (hangisi daha yüksekse) göre belirlenen üç birleşme kategorisi bulunmaktadır. Bunlar aşağıda belirtilmektedir;

- Küçük birleşmeler; satın alan firma ile hedef firmanın birleşik varlıklarının veya yıllık cirosunun 560 milyon randın altında veya hedef firmanın varlıklarının veya yıllık cirosunun 80 milyon randın altında olduğu durumlarda,
- Orta ölçekli birleşmeler; satın alan firma ile hedef firmanın birleşik varlıklarının veya yıllık cirosunun 560 milyon randa eşit veya daha fazla olduğu ve hedef firmanın varlıklarının veya yıllık cirosunun 80 milyon randa eşit veya daha fazla olduğu durumlarda,

- Büyük birleşmeler ise; satın alan firma ile hedef firmanın birleşik varlıklarının veya yıllık cirosunun 6.6 milyon randa eşit veya daha fazla olduğu ve hedef firmanın varlıklarının veya yıllık cirosunun 190 milyon randa eşit veya daha fazla olduğu durumlarda söz konusu olmaktadır.

Küçük ve orta ölçekli birleşmeler için Komisyonun başvuruyu değerlendirme süresi 20 iş günüdür. Bu süre resmi bir bildirimle 40 iş günü daha uzatılabilmektedir. İlk sürenin (uzatılmamışsa) veya uzatılan sürenin bitiminde, Komisyonun birleşmeyi onaylama (şartlı veya şartsız) veya yasaklama kararı vermesi gerekir, aksi takdirde birleşme onaylanmış sayılmaktadır. Buna göre, küçük veya orta ölçekli bir birleşmenin değerlendirilmesi için azami süre 60 iş günüdür.

Büyük birleşmeler için Komisyonun, başvuruyu değerlendirmek ve Mahkemeye havale etmek için 40 iş günü bir başlangıç süresi vardır. Mahkeme, Komisyonun başvurusu üzerine bu süreyi bir seferde en fazla 15 iş günü uzatabilir. Büyük bir birleşmenin havale edilmesinden sonraki 10 iş günü içinde, Mahkeme bir ön duruşma veya duruşma planlamalıdır. Bu süre, Mahkeme Başkanına yapılacak başvuru üzerine uzatılabilmektedir.

Duruşmadan sonraki 10 iş günü içinde Mahkeme, birleşmeyi onaylamalı veya yasaklamalıdır.

Büyük birleşmeler için 350.000 rand, orta ölçekli birleşmeler için 100.000 rand dosya ücreti alınırken, küçük birleşmeler için dosya ücreti sözkonusu değildir.

Birleşme bildiriminde bulunmama halinde birleşmenin taraflarının her biri tarafından yıllık cirolarının %10'una kadar ceza uygulanabilmektedir. Uygulamada taraflar, verilen cezadan genellikle müştereken ve müteselsilen sorumludur. Geç bildirim halinde ise ceza uygulanmaz. Komisyona eksik veya yanlış bilgi vermek ise 2.000 randı geçmeyen para cezası veya 6 ayı geçmeyen hapis cezası veya her ikisi ile cezalandırılabilir. Komisyon tarafında verilen bu cezalar Mahkeme tarafından onaylanmalıdır.

Orta ölçekli veya küçük bir birleşme durumunda, Komisyonun kararı için, Komisyon'un kararından itibaren 10 iş günü içinde birleşmenin herhangi bir tarafı tarafından değerlendirilmek üzere yargıya gidilebilir.

Rekabet Mahkemesi kararları için ise, birleşmenin herhangi bir tarafı veya Mahkeme duruşmasına resmi olarak katılan kayıtlı bir sendika veya çalışan tarafından, Mahkeme kararından sonraki 20 iş günü içinde Rekabet Temyiz Mahkemesine itiraz edilebilir.

Temyiz Mahkemesinin nihai kararının anayasal sorunları gündeme getirmesi durumunda ise Temyiz kararına karşı Anayasa Mahkemesine itiraz edilebilmektedir. Taraflar, Sendikalar ve çalışanlar dışında üçüncü şahısların itiraz hakkı yoktur, ancak inceleme başvurusunda bulunabilirler.

Bir temyiz veya incelemenin dinlenmesi ve karara bağlanması için gereken süre, davanın koşullarına bağlı olmakla birlikte genel bir kural olarak yaklaşık 3 aydır.

Kooperatifçilik

Kooperatif Kurulumu: Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Kooperatif, bir grup insanın ortak ihtiyaçlarını karşılamak için gönüllü olarak bir araya geldiği bir işletme olarak tanımlanmaktadır. Ülkedeki KOBİ'ler veya özel şirketler gibi diğer ekonomik girişim türleriyle karşılaştırıldığında farklılık arz eden kooperatifler ortakları tarafından işletilen çok üyeli girişimlerdir.

Kooperatiflerde, kooperatif üyeleri kooperatif yönetiminde eşit söz hakkına sahip olup kooperatifin işletilmesiyle oluşan kar ve zarara da ortaktır. Kooperatifte kâr, ortaklar arasında paylaşılır.

Kooperatiflerin ayrıca; gönüllü ve açık üyelik, demokratik üyelik ve seçimler, üyelerin ekonomik katılımı, özerklik ve bağımsızlık, diğer kooperatifler ile işbirliğine açıklık, toplumsal sorunların çözümüne katkı, üyelerinin eğitimi ve entegrasyonu gibi ilkelere de uygun faaliyet göstermesi gereklidir. <https://www.gov.za/documents/co-operatives-management-act>

2013 yılında Kooperatifler Kanununda yapılan değişikliğe göre, bir kooperatifi tescil ettirmeye karar vermeden önce, ortak bir amaç belirlenmesi, kooperatifin tescili konusunda bir kuruluş toplantısı yapılması ve bu toplantıda ortakların kooperatifin şekli ve türüne karar vermesi gerekmektedir.

Ana kooperatifin kurulabilmesi için en az beş gerçek kişinin veya iki tüzel kişinin veya beş kişiden oluşan bir oluşumun bulunması kanuni zorunluluktur.

Kooperatif Türleri: Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Kooperatifler birincil, ikincil veya üçüncül kooperatifler şeklinde, tarım, pazarlama, konut, finansal hizmetler, tüketici, hizmet, zanaat ve cenaze hizmetleri gibi faaliyet alanlarında serbestçe kurulabilmektedir.

Birincil Kooperatifler; en az beş gerçek kişi veya iki tüzel kişi veya herhangi beş kişiden oluşan bir oluşum tarafından kurulabilir.

İkincil kooperatifler; faaliyet gösteren iki veya daha fazla birincil kooperatifin, benzer faaliyetlerde bulunmaları ve faaliyet gösterdikleri sektörde hizmetlerini tanıtmak istemeleri nedeniyle bir araya gelmeleriyle kurulan kooperatiflerdir.

Üçüncül kooperatifler; üyelerinin çıkarlarını devlet kurumları, özel sektör ve diğer paydaşlar nezdinde desteklemek için bir araya gelen iki veya daha fazla operasyonel ikincil kooperatiften meydana gelen yapılardır.

Ulusal Apex Kooperatifi ise; ulusal düzeyde faaliyet gösteren üç operasyonel üçüncül kooperatiften veya yerel düzeyde faaliyet gösteren beş operasyonel üçüncül kooperatiften oluşmaktadır.

Birincil, ikincil ve Üçüncül kooperatifler, Ticaret Sanayi ve Rekabet Bakanlığı'na bağlı Ticaret Sicil Platformu'na (CIPC) yapılacak on-line bir başvuru ile kurulabilmektedir.

https://www.cipc.co.za/?page_id=2197

Kooperatif Mevzuatı: Güney Afrika'da kooperatifler, uluslararası kooperatif ilkelerini temel alan 2005 tarihli ve 14 sayılı Kooperatifler Yasası (The Cooperatives Act 14 of 2005) ile düzenlenmiştir. 2013 yılında Kanun'da bazı değişiklikler yapılmasının yanı sıra bazı iyi uygulama kuralları da hükümet tarafından kabul edilmiştir.

<https://www.gov.za/documents/co-operatives-act>

<https://www.gov.za/documents/co-operatives-management-act>

Kooperatifler ile ilgili diğer düzenleyici hükümler, Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı tarafından 2004 yılında uygulamaya konulan Güney Afrika için İşbirliğine Dayalı Kalkınma Politikası ve 2007 yılında yürürlüğe giren Kooperatif Düzenlemeleridir.

Yatırım Teşvikleri ve Yatırım Ajansları

Yatırım teşviklerinin uygulanması konusunda ülkede yetkili idari otorite Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığıdır. Bakanlık tarafından sağlanan başlıca devlet destekleri aşağıda özetlenmektedir:

- 12i Vergi Muafiyetleri (12i Tax Allowance): Program kapsamında, tamamen yeni/kullanılmamış üretim makineleri kurularak yapılan en az 50 milyon rand sermayeli yeni sanayi yatırımları (greenfield investments) ile mevcut yatırımların geliştirilmesine (brownfield investments) yönelik en az 30 milyon rand tutarındaki projelere finansal katkı sağlanmaktadır. Teşvik programının kapsamına, teknolojinin güncellemesi ve işgücünün yetiştirilmesi gibi hedefleri olan projeler alınmaktadır.

(<http://www.thedtic.gov.za/financial-and-non-financial-support/incentives/12i-tax-allowance-incentive/>)

- Otomotiv Yatırım Programı (Automotive Investment Scheme): Otomotiv sektörünün geliştirilmesine yönelik teşvik programı kapsamında, yeni ve/veya güncellenen araç modelleri ile parça üretimi desteklenmekte; bu çerçevede, üretim hacminin artırılması, sürdürülebilir istihdam sağlanması ve otomotiv değer zincirinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Program kapsamında yeni veya güncellenen araç modeli üretimine yatırım tutarının %20'si, parça üretimine ise yatırım tutarının %25'i kadar vergiden muaf nakit destek sağlanmaktadır. (<http://www.thedtic.gov.za/financial-and-non-financial-support/incentives/automotive-investment-scheme/>)

- Yolcu Araçları Yatırım Desteği (People-carrier Automotive Incentive Scheme (P-AIS)): Otomotiv Yatırım Programının alt unsuru olan destekler kapsamında, üretim araçlarına (productive assets) yönelik destek şartlarını karşılayan, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı tarafından onaylanmış yatırımın %20 ila %35'ine vergilendirmeye tabi olmayan nakit hibe desteği yapılmaktadır. (<http://www.thedtic.gov.za/financial-and-non-financial-support/incentives/automotive-investment-scheme/people-carrier-automotive-investment-scheme/>)

- Sermaye Malları Üretimi Fizibilite Proje Destekleri (Capital Projects Feasibility Programme (CPFP)): Yerel firmaların ihracatını artıracak, ayrıca GAC sermaye malları ve hizmetleri sektörüne ivme kazandıracak projelere yönelik fizibilite çalışmalarının maliyetinin paylaşılmasını öngören bir hibe desteğidir. (<http://www.thedtic.gov.za/financial-and-non-financial-support/incentives/capital-projects-feasibility-programme/>)

- Kritik Altyapı Destek Programı (Critical Infrastructure Programme (CIP)): GAC'da kurulu tüzel kişilerin kritik olarak addedilen altyapının geliştirilmesine yönelik yatırımlarına destek verilerek, iş yapma maliyetlerinin azaltılması ve yatırımların artırılması hedeflenmektedir. Söz konusu program kapsamındaki destekler, yatırım artışını öngören Ulusal Sanayi Politikası Çerçeve Programı (National Industrial Policy Framework (NIPF)) ve Sanayi Politikası Eylem Planı (Industrial Policy Action Plan (IPAP)) ile uyumlu bir şekilde yürütülmektedir. (<http://www.thedtic.gov.za/financial-and-non-financial-support/incentives/critical-infrastructure-programme/>)
- İhracat Pazarlarına Giriş ve Yatırım Desteği (Export Marketing and Investment Assistance (EMIA)): Güney Afrika mal ve hizmetleri için ihracat pazarının güçlendirilmesini ve ülkeye doğrudan yabancı yatırım (DYY) çekilmesini sağlayacak girişimlere verilmesi öngörülen destekler kapsamında yurtdışı fuar katılımları, ülkeye gelecek alım ve yatırım heyetleri ile ihracatçıların DYY çekmeye yönelik yabancı ülkelerdeki münferit girişimleri teşvik edilmektedir. (<http://www.thedtic.gov.za/financial-and-non-financial-support/incentives/export-marketing-and-investment-assistance/>)
- Film Destekleri (Film Incentive): Film yapım ve yapım-sonrası endüstrisine çeşitli kalemler altında destek sağlanmaktadır. Bunlar, ülke topraklarında yabancı film çekilmesi ve yapım-sonrası faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini özendiren "Yabancı Film ve TV Prodüksiyon ve Post-Prodüksiyon (Foreign Film and Television Production and Post-Production)" desteği; yerli yapımcıların yerel içerik (local content) geliştirmesini teşvik eden "Güney Afrika Film ve Televizyon Yapımları ve Ortak-Yapım (South African Film and Television Production and Co-Production)" desteği ile gelişmekte olan yerel siyah yapımcıların büyük yapımlara imza atmasına imkan tanıyacak "Güney Afrika Yükselen Siyah Yapımcılar (South African Emerging Black Filmmakers)" desteğidir. (<http://www.thedtic.gov.za/financial-and-non-financial-support/incentives/film-incentive/>)
- Hazır Giyim ve Tekstilde Rekabetçiliğin Artırılması Programı (Clothing and Textiles Competitiveness Programme): Hazır giyim ve tekstil sektöründe üretim, istihdam, makine ve ekipman gibi alanlarda rekabetçiliği yükseltmeyi amaçlayan, sektöre ilişkin özel stratejinin uygulama ayağını oluşturan destek programıdır. (<http://www.ctcp.co.za/> & <http://www.thedtic.gov.za/financial-and-non-financial-support/incentives/clothing-and-textiles-competitiveness-programme/>)

Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı tarafından sağlanan tüm destekler hakkında bilgiye <http://www.thedtic.gov.za/financial-and-non-financial-support/incentives/> internet adresinden erişilebilmektedir.

Ayrıca, GAC tarafından sağlanan yatırım desteklerine ilişkin olarak <http://www.investmentincentives.co.za> adresinden, AR-GE destekleri, yabancı sermaye yatırımlarına yönelik destekler, endüstriyel kalkınma bölgeleri (serbest bölge) destekleri, yerel hükümet destekleri gibi alanlar da dâhil, uygulanmakta olan tüm destek programlarına ilişkin bilgi edinilebilmektedir.

Başlıca Yatırım Ajansları: Ülkedeki yatırım ajansları tek pencere uygulamaları çerçevesinde yatırımcılara bürokratik işlemlere yönelik destekler vermektedir. Tek pencere ofislerinde şirket kuruluşu aşamasında başvurulması gereken tüm kurumların temsilcilikleri bulunmakta ve şirket kaydı, vergi kaydı, vize başvuruları işlemlerini eş anlı olarak gerçekleştirmek mümkün olmaktadır.

- GAC Ulusal Yatırım Ajansı (Invest SA): www.investsa.gov.za
- Gauteng Büyüme ve Kalkınma Ajansı (Gauteng Growth and Development Agency): <http://ggda.co.za/>
- Kwa-Zulu Natal Ticaret ve Yatırım Ajansı (Trade and Investment Kwa-Zulu Natal (TIKZN)): <https://www.tikzn.co.za/>
- Cape Town ve Western Cape Turizm, Ticaret ve Yatırım Ajansı (WESGRO): <https://www.wesgro.co.za/corporate/home>

Serbest/Özel Ekonomik Bölgeler

Güney Afrika Cumhuriyeti, dünya ekonomisinde kendini yeniden konumlandırma amaçları doğrultusunda, Sanayi Geliştirme Bölgeleri (Industrial Development Zones/IDZ) ve Özel Ekonomik Bölgeler (Special Economic Zones/SEZ) programlarını oluşturmuştur. Programların ana odak noktası, ülkeye doğrudan yabancı yatırım çekmek ve katma değerli malların ihracatını yapmaktır.

2007 yılında yeni SEZ programının başlamasıyla mevcut IDZ programının zayıflık ve eksikliklerinin giderilmesi için Ulusal Sanayi Politikası Çerçeve (National Industrial Policy Framework) Belgesi hazırlandı.

Özel Ekonomik Bölgeler, coğrafi olarak belirlenmiş, özellikle hedeflenen ekonomik faaliyetler için ayrılmış, özel düzenlemelerle (yasaları içerebilir) yönetilen ve genellikle ülkenin geri kalanında uygulanan uygulamalardan farklı teşvikler ile desteklenen alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Sektöre ve ürüne özgü olarak kurulabilen Özel Ekonomik Bölgeler, 2014 tarihli 16 Sayılı ÖEB Yasası uyarınca Endüstriyel Kalkınma Bölgesi, Serbest Limanlar, Serbest Ticaret Bölgeleri ve Sektör Geliştirme Bölgeleri olmak üzere 4 farklı kategoride tasarlanmıştır. Serbest Liman ve Serbest Ticaret Bölgeleri genellikle Özel Ekonomik Bölgeler içerisindeki gümrüksüz alanlar olarak hizmet vermektedir.

SEZ'ler; kurumlar vergisi indirimi (% 15), gelir vergisi kanununda tanınan istisnalar çerçevesinde gelir vergisi indirimleri, inşaat yardımı teşvikleri, istihdam teşvikleri gibi teşvik ve imtiyazlar sunmaktadır.

Ülkede mevzut durumda 11'i aktif olmak üzere toplam 13 Özel Ekonomik Bölge (SEZ) vardır.

Sıra	Adı	Bulunduğu Bölge/Eyalet	Sektör/Ürün
1	Atlantis SEZ	Cape Town, Western Cape	Yenilenebilir Enerji
2	Nkomazi SEZ	Nelspruit, Mpumalanga	Tarımsal İşleme, lojistik, depolama

3	Coega IDZ	Nelson Mandela Bay, Eastern Cape	Tarımsal İşleme, Otomotiv, metal, enerji
4	Richards Bay IDZ	Richards Bay, KwaZulu-Natal	Maden, mineral
5	East London IDZ	East London, Eastern Cape	Otomotiv, tarımsal işleme, su ürünleri
6	Saldanha Bay IDZ	Saldanha Bay, Western Cape	Petrol, gaz, denizcilik
7	Dube TradePort IDZ (Dube TradeZone, Dube AgriZone)	Durban, KwaZulu-Natal	Lojistik, agriculture, technology
8	Maluti – A- Phofung SEZ	Harrismith, Free State	Lojistik, agriculture
9	OR Tambo SEZ	Johannesburg, Gauteng	Kıymetli maden, metal
10	Musina/ Makhado SEZ	Musina-Makhado, Limpopo	Petro-kimya, agriculture, maden
11	The Tshwane Automotive Special Economic Zone (TASEZ)	Pretoria, Gauteng	Otomotiv,
12	Namakwa SEZ	Namakwa, Northern Cape	Yapım Aşamasında
13	Vaal River SEZ	Johannesburg, Gauteng	Yapım Aşamasında

<http://www.thedtic.gov.za/sectors-and-services-2/industrial-development/special-economic-zones/>

Sigorta

Sigortacılık faaliyetlerinin 2017/18 sayılı Sigortacılık Kanunu çerçevesinde gerçekleştirildiği ülkede, sigortacılık faaliyetlerine ilişkin veri ve raporlar GAC Merkez Bankası (Prudential Authority) tarafından yayımlanmaktadır.

Gelişmiş ve rekabetçi bir finansal hizmetler sektörüne sahip olan Güney Afrika Cumhuriyeti'nde sigortacılık alanındaki faaliyetler de güçlüdür. GAC'daki sigortacılık sektörünün bankacılık sektörü ile kapsamlı ilişkileri mevcuttur. Sigorta şirketleri bankacılık sektöründeki önemli oyuncularlardır. Sektör, uzun vadeli sigorta (genel olarak hayat) ve kısa vadeli (hayat dışı) sigorta olarak ikiye bölünmüştür.

GAC, Afrika kıtası içinde en büyük sigortacılık sektörüne sahip olan ülke olup, GAC Merkez Bankası verilerine göre Aralık 2022 itibarıyla ülkede 67'si hayat sigortası sektöründe, 76'sı hayat-dışı sigortacılık alanında, 9'u reasürans alanında ve 2'si diğer sigortacılık kollarında olmak üzere toplam 154 firma faaliyet göstermektedir. Sanlam, Old Mutual, Discovery Holdings, Liberty Holdings ve MMI Holdings sektörde önde gelen sigortacılık şirketleridir.

2020 yılında hayat sigortası sektöründeki sigortacılık şirketlerinin (primary insurers) toplam varlıkları 3,22 trilyon rand (mevcut piyasa kuru ile yaklaşık 235 milyar dolar), toplam borçları 2,9 trilyon rand seviyesinde iken; motorlu taşıtlar, seyahat, emlak, kaza ve ticari risk gibi alanları kapsayan hayat-dışı sigortacılık sektöründeki firmaların toplam varlıkları 174 milyar rand, toplam borçları 100 milyar rand seviyesinde gerçekleşmiştir³.

GAC'da genel olarak yerli sigorta şirketleri faaliyet göstermektedir. Bu şirketlerin müşteri profilleri ağırlıklı olarak yurtiçi müşteriler ve grup emeklilikleri ile çalışanlardan oluşmaktadır.

³ <https://www.resbank.co.za/content/dam/sarb/publications/prudential-authority/pa-selected-south-african-insurance-sector-data/2020/Selected%20South%20African%20insurance%20sector%20trends%20December%202020.pdf>

Bankacılık Mevzuatı

GAC'da Bankacılık sektörüne ilişkin temel mevzuat olarak, 1990 Bankalar Yasası ve 1993 Karşılıklı Bankalar Yasası uygulanmaktadır. Sektöre ilişkin temel mevzuat aşağıda sıralanmaktadır.

[South African Reserve Bank Act 90 of 1989](#)

[Banks Act 94 of 1990](#)

[Mutual Banks Act 124 of 1993](#)

[Financial Markets Act 19 of 2012](#)

[Co-operative Banks Act 40 of 2007](#)

[Financial Sector Regulation Act 9 of 2017](#)

[Corporation for Public Deposits Act 46 of 1984](#)

[National Payment System Act 78 of 1998](#)

[Constitution of The Republic of South Africa, 1996](#)

Döviz Kontrol Rejimi: GAC'de döviz kontrol sistemi (exchange control system) devam etmekte ve ülke içi/dışı döviz transferlerini düzenleyen 1961 tarihli Hükümet Kararı ve bu Kararda Değişiklik Yapan 2011 tarihli Karar uygulamadır. Döviz transferlerinde uygulanacak prosedür döviz miktarına, dövizin özel/tüzel kişiye ve yerleşik veya yerleşik olmayan kişi olmasına bağlı olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca, bu işlemler onaylanmış yetkili temsilci kuruluşlar (authorized dealers) aracılığı ile yapılmaktadır.

Döviz transferi için yetkili kılınan kuruluşlar 27 yerel/yabancı bankadan oluşmaktadır.
<https://www.resbank.co.za/en/home/what-we-do/financial-surveillance>
<https://www.resbank.co.za/en/home/what-we-do/financial-surveillance/financial-surveillance-documents>

Döviz kontrolleri kapsamında, GAC Merkez Bankasına bildirimde bulunulmak kaydıyla dış ticaret işlemleri, kar transferleri ve sermaye aktarımları gibi amaçlarla döviz transferi yapmanın önünde bir engel bulunmamaktadır.

Döviz kontrol mevzuatı ve rehber belgeler:

<https://www.resbank.co.za/en/home/what-we-do/financial-surveillance/authorised-dealers>

<https://www.resbank.co.za/content/dam/sarb/what-we-do/financial-surveillance/financial-surveillance-documents/2020/Currency%20and%20Exchanges%20Manual%20for%20Authorised%20Dealers.pdf>

Ülkede gelişmiş bir bankacılık sistemi bulunduğu için, para transferlerinin ve ödemelerin bankacılık sistemi üzerinden gerçekleştirilmesi ve güvenlik şartları da dikkate alınarak ülkeye seyahatlerde yüksek miktarda nakit taşınmaması önemlidir.

Para birimi 'rand'ın (ZAR), resmi ve piyasa döviz kuru Merkez Bankası web sayfasında günlük olarak yayımlanmaktadır. Ayrıca özel bankalar da günlük kur bilgilerini internet sayfalarından duyurmaktadır.

Merkez Bankası kurları:

<https://www.resbank.co.za/en/home/what-we-do/statistics/key-statistics/selected-historical-rates>

Vizeler

Ülkede kısa veya uzun süreli geçici ikamete imkan veren, çalışma ve öğrenim amaçlı olanlar da dâhil çeşitli vize türleri bulunmaktadır. (<https://www.dha.gov.za/>)

Bu kapsamda, iş hayatı açısından önemli vize türleri aşağıda ifade edilmektedir:

İş vizesi (business visa): Güney Afrika Cumhuriyeti'nde iş kurmak veya mevcut bir işletmeyi devralmak isteyen kişilerin iş vizesi (business visa) alması gerekmektedir.

Sözkonusu vize kategorisinde Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı ile istişare halinde belirlenecek olan, İçişleri Bakanının takdirine bırakılmış asgari sermaye şartları bulunmaktadır. Buna ilaveten, firmanın toplam istihdamının en az %60'ının yerel işgücü (GAC vatandaşı veya sürekli ikamet hakkı bulunan kişiler) arasından karşılanması şartı vardır. Ayrıca, Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı tarafından düzenlenmiş, kurulacak işin gerçekleştirilebilir (feasible) olduğunu ve ülkenin milli menfaatlerine katkısını gösteren bir tavsiye mektubunun başvuru esnasında sunulması gerekmektedir. Asgari sermaye şartlarının, bilgi ve iletişim teknolojileri, hazır giyim ve tekstil, kimyasallar ve biyoteknoloji, tarımsal ürün işleme, maden ve metal işleme, otomotiv üretimi ve turizme yönelik hediyeleşme eşya/el işleri (tourism crafts) sektörleri için azaltılması veya tamamen kaldırılması mümkün olabilmektedir. İş vizesi başvurusunda bulunan kişilerin ayrıca, 18 yaşından bu yana ikamet ettikleri her ülkenin polis birimlerinden edinecekleri olumlu güvenlik soruşturması sonuçlarını sunmaları gerekmektedir.

Çalışma vizesi (work visa): Yalnızca başvuru pozisyonu dolduracak, gerekli yetkinlikleri haiz bir Güney Afrika vatandaşının bulunmadığı durumlarda yabancılara çalışma izni verilmektedir. Bu vizeler, başvuru için niteliğine göre belirli süreler için düzenlenmektedir.

a) **Genel çalışma izni (general work visa):** İş sözleşmesinin süresi veya azami 5 yıla sınırlı olarak düzenlenir. Başvuru şartları ve talep edilen belgeler GAC İçişleri Bakanlığı internet sayfasında açıklanmaktadır. Ancak diğer hususların yanı sıra söz konusu vizenin düzenlenmesi için işveren ve başvuru sahibi arasında imzalanmış geçerli bir iş sözleşmesi ile GAC Mesleki Yeterlilikler Kurumu (South African Qualifications Authority-SAQA) tarafından incelenmiş ve GAC resmi dillerinden birine çevirisi yapılmış yeterlilikleri gösteren belgenin başvuru esnasında sunulması gerekmektedir.

b) **Kritik yetkinlikler çalışma izni (Critical skills visa):** Kritik yetkinlikler vizesi, GAC İçişleri Bakanlığı tarafından belirlenmiş ve ülkede eksikliği hissedilen belirli meslek grupları için azami 5 yıla kadar süreyle düzenlenen çalışma vizeleridir. Bu kapsamda başvuru sahibinden talep edilen hususlar arasında GAC Mesleki Yeterlilikler Kurumu (SAQA) tarafından mesleki yeterliliklerin ölçüldüğüne dair kanıtlayıcı belge ve yine SAQA tarafından tanınan ilgili meslek birliğine üyelik başvurusu yapıldığına dair kanıt sunulması da bulunmaktadır. <https://www.dha.gov.za/index.php/immigration-services/scarce-skills-work-permits>

Kritik yetkinlikler listesi: https://www.dha.gov.za/images/immigration_critical_skills.pdf

c) Şirket-içi transfer çalışma izni (Intra-corporate transfer work visa): Yabancı sermayeli şirketlerin, GAC'ndeki şube ve iştiraklerine yurtdışındaki birimlerinde halihazırda istihdam ettikleri kişileri transfer etmek istedikleri durumlarda geçerli olan çalışma izni türüdür. Bu çalışma izni azami 4 yıl süre ile ve yenileme veya uzatma imkanı olmaksızın düzenlenir. Başvuru aşamasında, ilgili pozisyon için öncelikle GAC vatandaşlarının işe alınmasına çalışıldığının gösterilmesi şartı bulunmamaktadır.

d) Kurumsal vize (Corporate visa): Madencilik holdingleri, tarımsal üretim holdingleri gibi kurumsal şirketlerin önceden belirlenmiş sayıda yüksek-, yarı- veya düşük-nitelikli işçileri çalıştırmasına imkan tanıyan çalışma izni türüdür. Başvuruyu yapan kurumun yabancı işçi çalıştırılmasına neden ihtiyaç duyulduğunu kanıtlayabilmesi ve toplam istihdamın en az %60'ının GAC vatandaşı veya sürekli yerleşim iznine sahip kişilerden oluştuğunu göstermesi/taahhüt etmesi gerekmektedir.

GAC Vize/Çalışma İzni Türleri: <https://www.dha.gov.za/index.php/immigration-services/types-of-visas>

Kaynak: T.C. Pretorya Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği